

การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในลำห้วยคลิตี้ ชัยชนะทางคดีที่เปิดเผยระบบที่ล้มเหลว Klity Creek's Environmental Remediation: Case Victory Reveals Failed System

สงกรานต์ ป็องบุญจันทร์^๑ สุรชัย ตรงงาม^๒

^๑คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 239 ถ.ห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200

^๒มูลนิธินิติธรรมสิ่งแวดล้อม 931/8 ซอยลาดพร้าว 87 แขวงคลองจั่น เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร 10240

Songkrant Pongboonjun^๑ Surachai Trong-ngam^๒

^๑Faculty of Law, Chiang Mai University, 239 Huaykeaw Road, Suthep, Muang, Chiang Mai, 50200

^๒ENLAWTHAI Foundation, 931/8 Soi Lat Phrao 87, Khlong Chan, Lat Phrao, Bangkok, 10240

Corresponding author E-mail: kan.law.cmu@gmail.com

Received: July 29, 2021; Revised: September 25, 2021; Accepted: October 2, 2021

บทคัดย่อ

เรื่องราวการปนเปื้อนสารตะกั่วในลำห้วยคลิตี้ จังหวัดกาญจนบุรีและการต่อสู้ของชุมชนกะเหรี่ยงเพื่อเรียกร้องสิทธิในการมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีผ่านกระบวนการยุติธรรมจนนำไปสู่การเริ่มฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เป็นที่รับรู้ของสาธารณะอย่างกว้างขวางในฐานะคดีสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้า กรณีคลิตี้ นับเป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่มีการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมผ่านคำพิพากษาและเป็นครั้งแรกที่สังคมไทยได้รับรู้ถึงความไม่มีประสิทธิภาพของระบบการจัดการการปนเปื้อนมลพิษของประเทศไทยอย่างละเอียด หน่วยงานรัฐใช้เวลากว่า 23 ปีและใช้งบประมาณรัฐจำนวนมากไปในการแก้ไขปัญหาซึ่งจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่เสร็จสิ้น กรณีคลิตี้มีความสำคัญต่อสังคมไทยเพราะแสดงให้เห็นถึงภาคปฏิบัติจริงของระบบการจัดการการปนเปื้อนมลพิษในสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยว่าไม่มีความพร้อมที่จะตอบสนองต่อปัญหา บทความนี้พยายามตอบคำถามว่าอะไรเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้การจัดการปัญหาการปนเปื้อนมลพิษในกรณีคลิตี้ไม่มีประสิทธิภาพ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับ

การจัดการปัญหาการปนเปื้อนมลพิษจากเหมืองแร่ในรัฐบริติชโคลัมเบีย ประเทศแคนาดา ผู้เขียนโต้แย้งว่าความไร้ประสิทธิภาพในการจัดการปัญหากรณีคดีนี้เป็นปัญหาเชิงระบบ โดยมีปัจจัยสำคัญอย่างน้อยสามประการได้แก่ การไม่มีกฎหมายที่ออกแบบมาเพื่อจัดการกับปัญหาการปนเปื้อนและการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมไว้อย่างเป็นระบบ การไม่มีหน่วยงานที่มีพันธกิจ อำนาจและหน้าที่เฉพาะเจาะจงในการจัดการปัญหา และการไม่ให้ความสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการแก้ไขปัญหา ดังนั้นหากประเทศไทยจริงจังกับการคุ้มครองสิทธิในการมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีของประชาชน รัฐบาลต้องแก้ไขปรับปรุงระบบการจัดการปัญหาการปนเปื้อนมลพิษในสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ

คำสำคัญ: คดีสิ่งแวดล้อม การปนเปื้อนมลพิษ การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม สิทธิในการมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

Abstract

The story of lead contamination in the Klity Creek in Kanchanaburi and the movement of the Karen community to assert their rights to live in a healthy environment through courts that led to environmental remediation processes are widely perceived by the general public as the progressive environmental case. The Klity Creek Case is the first environmental remediation resulting from a court case in Thailand, and it revealed to the public, for the first time, the incompetence of the pollution management and environmental remediation systems in this country. In this case, Thai authorities have spent more than 23 years and much public money to address the problem that has not been finished yet. The Klity Creek Case is relevant to Thai society because it demonstrates through the actual case that the existing pollution management system in Thailand is not prepared to respond to pollution problems. This article examines major causes that contribute to Klity Creek's pollution management ineffectiveness. The authors compare the Klity Creek Case to a case study in British Columbia, Canada, to see how Thailand can learn from the British Columbian pollution management system. The authors argue that the

ineffectiveness in the Klity Creek Case is a systematic problem. Three significant factors contributing to the ineffectiveness are, first, the lack of comprehensive law designed to systematically address pollution and remediation problems; second, the lack of responsible agency to manage pollution problems and remediate the polluted environment; and third, the lack of an expert's role in environmental problem management processes. If Thailand commits to protect the rights to live in a healthy environment of Thai people, the government should reform its pollution management system.

Keywords: Environmental Case, Pollution, Environmental Remediation, Right to a Healthy Environment

1. บทนำ

เรื่องราวการปนเปื้อนสารตะกั่วในลำห้วยคลิตี้ อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี การต่อสู้ของชุมชนกะเหรี่ยงเพื่อเรียกร้องสิทธิในการมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีผ่านกระบวนการยุติธรรมจนชนะคดี นำมาซึ่งคำพิพากษาที่รับรองสิทธิในการมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีของประชาชนและชุมชน พร้อม ๆ กับการสั่งให้หน่วยงานรัฐต้องเข้าทำการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมจากการปนเปื้อนมลพิษเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนและแวดวงวิชาการอย่างกว้างขวาง ในฐานะคดีต้นแบบด้านสิทธิทางสิ่งแวดล้อมที่ประสบความสำเร็จของประเทศไทย¹ โดยการรับรองสิทธิทางสิ่งแวดล้อมเป็นทิศทางใหม่ระดับโลก²

---

¹ BBC NEWS ไทย, “คลิตี้: เรื่องเก่าที่สร้างประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของคดีสิ่งแวดล้อมชุมชน”, วันที่ 11 กันยายน 2560, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2564, <https://www.bbc.com/thai/thailand-41225292>; Human Rights Watch, “Toxic Water, Tainted Justice: Thailand’s Delays in Cleaning Up Klity Creek”, Accessed on July 20, 2021, http://features.hrw.org/features/HRW_2014_reports/Toxic_Water_Tainted_Justice/index.html.

² David R Boyd, *The environmental rights revolution: a global study of constitutions, human rights, and the environment*, Law and society series (Vancouver, BC: UBC Press, 2012); James R May & Erin Daly, *Global environmental constitutionalism*, first paperback edition ed (New York, NY: Cambridge University Press, 2016).

การที่ชุมชนบ้านคลิตี้ซึ่งไม่ว่าจะมองจากฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ถือว่าเป็นชุมชนชายขอบของสังคมไทย ลุกขึ้นมายืนยันและเรียกร้องสิทธิจินตนาการและศาลปกครองพิพากษาให้เอกชนและรัฐต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการปนเปื้อนสารตะกั่วในสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้มีการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ให้กลับมาอยู่ในระดับที่ปลอดภัยต่อการใช้สอยของชุมชน โดยให้ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟู ถือเป็นความสำเร็จที่สำคัญของชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างไม่มีข้อกังขา³

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนมลพิษกรณีคลิตี้ในภาพรวมทั้งกระบวนการ เริ่มตั้งแต่ปัญหาการปนเปื้อนเป็นที่รับรู้ของสังคมและหน่วยงานรัฐในช่วงปี 2541 จนถึงปัจจุบัน (ปี 2564) เป็นเวลามากกว่า 23 ปี ที่การแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนสารตะกั่วในลำห้วยคลิตี้ยังไม่แล้วเสร็จ ซึ่งการดำเนินการที่ล่าช้านี้เกิดขึ้นทั้งก่อนและหลังจากศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้กรมควบคุมมลพิษฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ในปี 2555 เพียงข้อเท็จจริงเรื่องระยะเวลาในการแก้ไขปัญหาเพียงประการเดียวก็ชวนให้ตั้งคำถามว่าสังคมไทยควรมองกรณีคลิตี้ในฐานะกรณีต้นแบบที่ควรเดินตามจริงหรือ

หากมองจากมุมที่กว้างขึ้นหรือมองไปที่กระบวนการทั้งหมดในการจัดการปัญหาการปนเปื้อนมลพิษในสิ่งแวดล้อมของประเทศ กรณีคลิตี้อาจเป็นชัยชนะของชุมชนคลิตี้ ที่สะท้อนให้เห็นปัญหา ร่วมของสังคมไทยที่ขาดระบบการจัดการปัญหาการปนเปื้อนมลพิษที่มีประสิทธิภาพ

บทความนี้พยายามตอบคำถามว่าเหตุใดการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนมลพิษในลำห้วยคลิตี้จึงไม่มีประสิทธิภาพ พร้อมเสนอทางออกเบื้องต้นเพื่อให้สังคมร่วมกันพิจารณา ผู้เขียนใช้การเปรียบเทียบกรณีคลิตี้กับกรณีการปนเปื้อนมลพิษที่เกิดจากเหมืองแร่พลลูในรัฐบริติชโคลัมเบีย ประเทศแคนาดา เพื่อชี้ให้เห็นว่าผลลัพธ์ที่แตกต่างกันไม่ใช่เรื่องบังเอิญแต่มาจากการออกแบบระบบการจัดการที่แตกต่างกัน

ผู้เขียนโต้แย้งในบทความนี้ว่าสาเหตุหลักที่ทำให้การแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนมลพิษในกรณีคลิตี้ไม่มีประสิทธิภาพมาจากการขาดระบบกฎหมายที่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหา การขาด

---

³ The Nation, “Klity Creek case sends strong signal to govt”, (12 January 2013), Accessed on July 20, 2021, <https://www.nationthailand.com/perspective/30197801>.

หน่วยงานที่มีพันธกิจหลักในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและการไม่ให้ความสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการแก้ไขปัญหา

บทความนี้แบ่งออกเป็นสี่ส่วน ส่วนที่สองให้ข้อมูลพื้นฐานกรณีคดีและเหมืองแร่พอลลี่ ส่วนที่สามวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้การแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนมลพิษในกรณีเหมืองพอลลี่มีประสิทธิภาพมากกว่ากรณีคดี โดยชี้ไปที่ระบบกฎหมาย หน่วยงานที่มีความรับผิดชอบหลักในการแก้ไขปัญหาและบทบาทของผู้เชี่ยวชาญ ส่วนที่สี่เป็นบทสรุปและข้อเสนอเบื้องต้น

2. ข้อมูลพื้นฐาน

2.1 กรณีปนเปื้อนสารตะกั่วในลำห้วยคลิตี้

ชุมชนคลิตี้ล่างตั้งอยู่บริเวณลำห้วยคลิตี้มาตั้งแต่ปี 2440 ปัจจุบันอยู่ในท้องที่ ต.ชะแล อ.ทองผาภูมิ และ ต.นาสวน อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี⁴ ขณะที่ชุมชนคลิตี้บนตั้งอยู่ในท้องที่ ต.ชะแล อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี โดยชาวบ้านจำนวนมากย้ายถิ่นฐานมาอยู่อาศัยในช่วงตั้งแต่ปี 2500 ซึ่งเกิดจากกิจกรรมเหมืองแร่ของเหมืองบ่องาม ประชากรหมู่บ้านคลิตี้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม⁵

ลำห้วยคลิตี้เป็นลำน้ำสายหลักของชุมชนคลิตี้ เกิดจากลำน้ำสองสายคือห้วยดีทะกับห้วยฝั่งบริเวณชุมชนคลิตี้บนไหลผ่านโรงแต่งแร่ตะกั่วที่ตั้งอยู่บริเวณชุมชนคลิตี้บนมายังชุมชนคลิตี้ล่าง โดยทั้งสองชุมชนอยู่ห่างกันประมาณ 12 กิโลเมตร ก่อนจะไหลลงลำคลองงูและเขื่อนศรีนครินทร์ โดยมีความยาวรวม 28 กิโลเมตร⁶ ในอดีตชาวบ้านชุมชนคลิตี้ล่างส่วนใหญ่ใช้น้ำในลำห้วยคลิตี้ในชีวิตประจำวันทั้งอุปโภคและบริโภค เลี้ยงสัตว์ ทำการเกษตร และเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติผ่านการจับสัตว์น้ำ แม้จะเริ่มมีการจัดทำประปาภูเขาในปี 2538 แต่ก็มีข้อจำกัดทำให้ชาวบ้านยังต้องอาศัยลำห้วยคลิตี้เป็นสายน้ำหลักในการใช้ชีวิต⁷

⁴ จีระวรรณ บรรเทาทุกข์, การรับมือกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพในมิติหญิง-ชาย: ศึกษากรณีหมู่บ้านกะเหรี่ยงคลิตี้ล่าง จังหวัดกาญจนบุรี, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: 2547), 85.

⁵ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, รายงานฉบับโครงการกำหนดแนวทางการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้จากการปนเปื้อนสารตะกั่วระยะที่หนึ่ง, ตุลาคม 2557, 11.

⁶ เรื่องเดียวกัน, 3.

⁷ เกื้อเมธา ฤกษ์พรพิพัฒน์, คลิตี้ สายน้ำ ชุมชน และพิษตะกั่ว, (กลุ่มศึกษาและรณรงค์มลภาวะอุตสาหกรรม:

ในปี 2510 มีการสร้างโรงแต่งแร่ตะกั่วโดยวิธีลอยแร่ที่ชุมชนคลิตี้บนใกล้ลำห้วยคลิตี้เพื่อผลิตหัวแร่ตะกั่วส่งจำหน่ายยังต่างประเทศ โดยทางแร่ที่เหลือจากการลอยแร่หรือแต่งแร่จะถูกปล่อยออกมาพร้อมกับน้ำขุ่นข้นผ่านไปยังบ่อกักเก็บตะกอนกากแร่ ซึ่งตะกอนทางแร่ดังกล่าวปรากฏในภายหลังว่ามีปริมาณสารตะกั่วปนเปื้อนและค่าการชะละลายที่สูงจัดเป็นของเสียอันตรายตามกฎหมาย⁸

นับตั้งแต่ ปี 2510 โรงแต่งแร่ของบริษัทตะกั่วคอนเซนเตรทส์ (ประเทศไทย) จำกัด (บริษัทตะกั่ว) เริ่มประกอบกิจการที่ชุมชนคลิตี้บนใกล้ลำห้วยคลิตี้ ชาวบ้านชุมชนคลิตี้ล่างก็พบความผิดปกติในลำห้วยคลิตี้ที่เชื่อว่าสาเหตุหลักเกิดจากโรงแต่งแร่ปล่อยน้ำปนเปื้อนสารตะกั่วจากบ่อกักเก็บตะกอนลงสู่ลำห้วยคลิตี้ โดยมีเหตุการณ์สำคัญ เช่น ประมาณ ปี 2518 เริ่มพบเหตุการณ์น้ำในลำห้วยมีกลิ่นเหม็นของสารเคมีและมีปลาตายจำนวนมาก⁹ ต่อมาในปี 2523 เป็นต้นมาพบว่าโรงแต่งแร่มีการปล่อยน้ำเสียจากการแต่งแร่รวมถึงน้ำที่อยู่ในบ่อพักตะกอนลงสู่ลำห้วยคลิตี้โดยตรง โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนเนื่องจากบ่อพักตะกอนเต็ม ชาวบ้านได้พยายามเจรจากับทางบริษัทตะกั่วให้หยุดปล่อยน้ำเสียปนเปื้อนสารตะกั่วแต่ก็ไม่เป็นผล นอกจากนี้ชาวบ้านได้ร้องเรียนต่อหน่วยงานรัฐต่างๆ แต่ปัญหาก็ไม่ได้รับการแก้ไข¹⁰

ในช่วงปี 2540 ถึง 2543 เหมืองแร่ในพื้นที่ตำบลชะแลมีการผลิตแร่จำนวนมาก¹¹ พร้อมๆ กับการผลิตที่เพิ่มขึ้นก็มีการร้องเรียนจากประชาชนเกี่ยวกับการปล่อยสารตะกั่วลงลำห้วยคลิตี้ โดยในช่วงเดือนเมษายน 2541 ทรัพยากรธรณีประจำท้องที่ได้เข้าตรวจสอบการร้องเรียนและพบว่าบริษัทตะกั่วกระทำผิดตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 118 จึงสั่งให้บริษัทตะกั่วหยุดประกอบกิจการแต่งแร่ ตั้งแต่ 23 เมษายน 2541¹² อย่างไรก็ตามการผลิตแร่ตะกั่วจาก

นนทบุรี, 2550), 38-39.

⁸ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, รายงานฉบับโครงการกำหนดแนวทางการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้จากการปนเปื้อนสารตะกั่วระยะที่หนึ่ง, 35-36.

⁹ ครุณี ไชศลาพาณิชย์กุล, บรรณาธิการ, *นิติธรรมชาติ เล่ม 2*, (โครงการนิติธรรมสิ่งแวดล้อม: กรุงเทพฯ, 2551), 94-95.

¹⁰ เกื้อเมธา, คลิตี้ สายน้ำ ชุมชน และพิษตะกั่ว, 27-29.

¹¹ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, รายงานฉบับโครงการกำหนดแนวทางการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้จากการปนเปื้อนสารตะกั่วระยะที่หนึ่ง, 29.

¹² ทรัพยากรธรณีประจำท้องที่ที่ 15 (จังหวัดกาญจนบุรี), หนังสือทรัพยากรธรณีประจำท้องที่ที่ 15 (จังหวัด

เหมืองในบริเวณนี้ยุติทั้งหมดเนื่องจากประทอนบัตรหมตอายุและปัญหาสิ่งแวดล้อมใน พ.ศ. 2548¹³

ช่วงปี 2541 ชาวการปนเปื้อนสารตะกั่วในลำห้วยคลิตี้มีผลกระทบต่อชุมชนเผยแพร่สู่ สาธารณะอย่างกว้างขวาง ทำให้หน่วยงานรัฐหลายหน่วยงานให้ความสำคัญกับปัญหามากขึ้น โดย ในปี 2541 กรมควบคุมมลพิษได้เข้าไปเก็บตัวอย่างน้ำ ดิน ตะกอนดินท้องน้ำและสัตว์น้ำมา วิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง พบว่ามีการปนเปื้อนสารตะกั่วในน้ำ ตะกอนดินและสัตว์น้ำในลำห้วยคลิตี้ เกินค่ามาตรฐานที่กำหนด ทำให้ประชาชนไม่สามารถใช้ประโยชน์จากลำห้วยคลิตี้เพื่อการอุปโภค และบริโภคได้¹⁴

บริษัทตะกั่วปฏิเสศความรับผิดชอบและอ้างว่าการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของตะกั่วเกิด จากเหตุสุดวิสัยเพราะฝนตกหนักทำให้คันดินบ่อกักตะกอนพัง ตะกอนดินปนเปื้อนตะกั่วน้ำหนัก 4,000 ตัน จึงรั่วไหลออกมา โดยต่อมาช้อกล่าวอ้างดังกล่าวถูกหักล้างโดยคำพิพากษาศาลฎีกาว่า ไม่มีน้ำหนักที่น่าเชื่อถือ¹⁵

นับตั้งแต่ปี 2541 ชุมชนคลิตี้และภาคประชาสังคมร่วมกันเรียกร้องให้กรมควบคุมมลพิษ และบริษัทตะกั่วเข้ามาแก้ไขปัญหาผ่านวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้เสรีภาพการชุมนุม การใช้สิทธิ ร้องทุกข์ ร้องเรียน ต่อหน่วยงานต่างๆ ต่อมากรมควบคุมมลพิษขอความร่วมมือจากบริษัทตะกั่วให้ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการและเสนอแผนการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ โดยในปี 2541-2545 บริษัทตะกั่วเข้า ดำเนินการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ แต่เป็นการดำเนินการที่ไม่มีประสิทธิภาพ¹⁶ ไม่ดำเนินการตามแผนใน การขุดลอกตะกอนไปฝังกลบ แม้กรมควบคุมมลพิษจะติดตามเร่งรัดหลายครั้ง¹⁷ หลังจากนั้นกรม ควบคุมมลพิษก็ยุติการดำเนินการขุดลอกตะกอนไปฝังกลบและเปลี่ยนไปใช้วิธีการให้ธรรมชาติ

กาญจนบุรี/754, วันที่ 23 เมษายน 2541, เรื่องให้บริษัทตะกั่วคอนเซนเตรตส์ฯ หยุดประกอบกิจการแต่งแร่.

¹³ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, รายงานฉบับโครงการกำหนดแนวทางการ ฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้จากการปนเปื้อนสารตะกั่วระยะที่หนึ่ง, 28-35.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, 3-2.

¹⁵ นายกำธร ศรีสุวรรณมลาที่ 1 กับพวกรวม 8 ราย กับ บริษัทตะกั่วคอนเซนเตรตส์ (ประเทศไทย) จำกัดที่ 1 กับพวกรวม 2 คน, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 15219 / 2558, (ศาลฎีกา 2558), 23-24.

¹⁶ นายยะเสอะ นาสวนสุวรรณ กับพวกรวม 22 คน กับ กรมควบคุมมลพิษ, คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดคดี หมายเลขแดงที่ อ.743/2555, (ศาลปกครองสูงสุด 2555), 80.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, 70.

ฟื้นฟูตนเอง โดยการตัดสินใจไม่มียานวิจัยรองรับแต่กรมควบคุมมลพิษอ้างว่ามาจากการจัดประชุมระดมความเห็นจากนักวิชาการและหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง¹⁸ ซึ่งขัดแย้งกับความต้องการของชุมชน¹⁹

ชุมชนคลิตี้จึงฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมและศาลปกครอง เพื่อเรียกร้องให้บริษัทตะกั่วพร้อมผู้บริหารและกรมควบคุมมลพิษชดเชยเยียวยาความเสียหายต่อสุขภาพ อนามัย ร่างกายและทรัพย์สิน และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม จนกระทั่งศาลปกครองสูงสุดและศาลฎีกามีคำพิพากษาให้ชาวบ้านชนะคดีในปี 2555²⁰ 2558²¹ 2560²² ตามลำดับ หลังจากศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษาในปี 2555 กรมควบคุมมลพิษจึงเริ่มจัดจ้างผู้เชี่ยวชาญให้ศึกษาความเป็นไปได้ในการฟื้นฟูและเข้าดำเนินการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้อีกครั้ง ปัจจุบันการฟื้นฟูในระยะแรกได้เสร็จสิ้นลงไปแล้วในต้นปี 2564 และกำลังอยู่ระหว่างการเตรียมการเพื่อฟื้นฟูในระยะที่สอง²³

หากนับตั้งแต่ปัญหาการปนเปื้อนสารตะกั่วเป็นที่รับรู้ของสาธารณะและหน่วยงานรัฐในปี 2541 ถึงปี 2564 เป็นเวลากว่า 23 ปี ที่ชุมชนคลิตี้ต้องใช้ชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปนเปื้อนสารตะกั่วเกินค่ามาตรฐาน รัฐบาลต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อการแก้ไขปัญหาแล้วกว่า 450 ล้านบาท

---

¹⁸ กรมควบคุมมลพิษ, ลำดับเหตุการณ์การฟื้นฟูกรณีการปนเปื้อนสารตะกั่วในห้วยคลิตี้, เอกสารท้ายคำอุทธรณ์ของกรมควบคุมมลพิษ หมายเลข 3, ในคดีหมายเลขแดงที่ อ. 743/2555, ศาลปกครองสูงสุด, น. 7-9.; กรมควบคุมมลพิษ, รายงานการประชุมหรือแนวทางการฟื้นฟูห้วยคลิตี้ด้วยวิธีธรรมชาติ 21 พ.ค. 2551, เอกสารท้ายคำอุทธรณ์ของกรมควบคุมมลพิษ หมายเลข 1, ในคดีหมายเลขแดงที่ อ. 743/2555, ศาลปกครองสูงสุด.

¹⁹ สภานายความ, หนังสือสภานายความ ที่ 2012/ 2546, วันที่ 27 สิงหาคม 2546, เรื่องขอให้กรมควบคุมมลพิษปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย-, นายยะเสอะ นาสวนสุวรรณ กับพวกรวม 22 คน กับ กรมควบคุมมลพิษ, คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดคดีหมายเลขแดงที่ อ.743/2555, (ศาลปกครองสูงสุด 2555), 32-34.

²⁰ นายยะเสอะ นาสวนสุวรรณ กับพวกรวม 22 คน กับ กรมควบคุมมลพิษ, คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดคดีหมายเลขแดงที่ อ.743/2555, (ศาลปกครองสูงสุด 2555).

²¹ นายถาวร ศรีสุวรรณมาลา กับพวกรวม 8 คน กับ บริษัทตะกั่วคอนเซนเตรตส์ (ประเทศไทย) จำกัด กับพวกรวม 2 คน, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 15219/2558.

²² นายยะเสอะ นาสวนสุวรรณ กับพวกรวม 151 คน กับ บริษัทตะกั่วคอนเซนเตรตส์ (ประเทศไทย) จำกัด กับพวกรวม 7 คน, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10797/2559, (ศาลฎีกา 2560).

²³ กรมควบคุมมลพิษ, “คพ. ฟื้นฟูคลิตี้ระยะแรกแล้วเสร็จ กำหนดแผนการฟื้นฟูระยะที่สองอย่างต่อเนื่อง, Pollution Control Department”, ภายใต้ “ข่าว คพ.”, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2564, https://www.pcd.go.th/pcd_news/12311/.

และยังต้องจ่ายอีกกว่า 200 ล้านบาท²⁴ ทั้งกระบวนการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมาก็ถูกตั้งคำถามว่ามีประสิทธิภาพและเป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการหรือไม่²⁵

ระยะเวลาที่ยาวนาน งบประมาณที่รัฐต้องเสียไปและคำถามถึงประสิทธิภาพในการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ดังที่กล่าวมา นำมาสู่คำถามว่า นี่คือการบริหารจัดการปัญหาการปนเปื้อนมลพิษที่พึงประสงค์จริงหรือ ส่วนต่อไปจะกล่าวถึงการจัดการปัญหาการปนเปื้อนมลพิษในรัฐบริติชโคลัมเบีย ประเทศแคนาดา ที่ให้ผลลัพธ์แตกต่างจากกรณีคลิตี้อย่างมาก

2.2 การแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนสารพิษกรณีเหมืองแร่พอลลี่

ประเทศแคนาดาเผชิญกับปัญหามลพิษจากเหมืองแร่ที่รุนแรงมากครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ใน วันที่ 4 สิงหาคม 2557²⁶ เมื่อบ่อกักเก็บตะกอนแร่ขนาดใหญ่ของบริษัทเหมืองแร่พอลลี่ (เหมืองพอลลี่) แตก ทำให้น้ำที่ไหลออกจากกระบวนการทำเหมืองและตะกอนแร่ที่กักเก็บไว้ในบ่อเก็บตะกอนแร่ทะลักออกสู่สิ่งแวดล้อมจำนวนมหาศาล²⁷ บ่อกักเก็บทางแร่มีขนาด 4 ตารางกิโลเมตร เต็มไปด้วยตะกอนและสิ่งที่ยลไหลจากการทำเหมืองแร่ทองคำและทองแดง²⁸ จากข้อมูลของบริษัทเหมืองแร่พอลลี่รายงานต่อหน่วยงานรัฐในปี 2556 พบว่าบ่อกักเก็บทางแร่แห่งนี้กัก

---

²⁴ ฉินชา เวชพานิช, “สายน้ำยังติดเชื้อ คพ.อัดฉีดงบเพิ่ม 200 ล้าน ต่อเวลาฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้”, วันที่ 19 มิถุนายน 2563, สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม GreenNews, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2564, <https://greennews.agency/?p=21260>.

²⁵ รุ่งโรจน์ สมบุญเก่า, “นักวิจัย-ชาวบ้าน ร้อง กรมควบคุมมลพิษ ระบุฟื้นฟูห้วยคลิตี้ เฟส 2 พบฟื้นฟูรอบแรก จบ ค่าตะกั่วยังปนเปื้อนสูง”, *The Active*, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2564, <https://theactive.net/news/20210304/>.

²⁶ Judith Marshall, Tailings dam spills at Mount Polley & Mariana, Accessed on July 20, 2021, https://www.policyalternatives.ca/sites/default/files/uploads/publications/BC%20Office/2018/08/CCPA-BC_TailingsDamSpills.pdf, 6.

²⁷ CBC News, “5 billion litres of mine tailings spill into B.C. creek, (4 August 2014), Accessed on July 20, 2021, <https://www.cbc.ca/news/canada/british-columbia/mount-polley-mine-tailings-pond-breach-called-environmental-disaster-1.2727171>.

²⁸ The Narwhal, “News and Information on the Mount Polley Mine Disaster”, Accessed on July 20, 2021, <https://thenarwhal.ca/topics/mount-polley-mine-disaster/>.

เก็บสารต่างๆ ไว้จำนวนมากได้แก่ สารนิกเกิล 326 ตัน สารหนูมากกว่า 400 ตัน ตะกั่ว 177 ตัน และทองแดง 18,400 ตัน²⁹

เหมืองพอลลี่เป็นเหมืองแร่ทองและทองแดงที่ใช้กระบวนการทำเหมืองแบบทั้งเปิดหน้าดินและแบบเหมืองใต้ดิน ตั้งอยู่ในบริเวณภาคกลางตอนใต้ของรัฐบริติชโคลัมเบีย ประเทศแคนาดา ห่างจากทะเลสาบวิลเลียมไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 56 กิโลเมตร³⁰ ตั้งอยู่ห่างจากชุมชนเล็ก ๆ ชื่อ ไลค์ลี่ ไปประมาณ 5 กิโลเมตร³¹ เหมืองแห่งนี้เริ่มประกอบกิจการในปี 2540 หากทำการผลิตเต็มศักยภาพจะผลิตแร่ได้ประมาณ 22,000 ตันต่อวันและมีการจ้างงาน 350 คน³² โดยการประกอบกิจการเหมืองอยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงพลังงานและเหมืองแร่³³

สาเหตุที่ทำให้บ่อเก็บตะกอนแร่แตกจนนำไปสู่การปนเปื้อนของมลพิษในสิ่งแวดล้อมครั้งใหญ่ครั้งนี้มาจากความล้มเหลวของฐานรากของบ่อกักเก็บตะกอนแร่³⁴ ซึ่งนักวิชาการบางคนเห็นว่าการเกิดขึ้นของอุบัติเหตุครั้งนี้มาจากความล้มเหลวของรัฐในการกำกับควบคุมการประกอบกิจการของเหมืองแร่ซึ่งเป็นบริษัทข้ามชาติ³⁵

หลังจากเหตุบ่อกักเก็บตะกอนและเศษแร่แตกเพียงวันเดียว ในวันที่ 5 สิงหาคม 2557 ผู้อำนวยการแห่งกระทรวงสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (ผู้อำนวยการ) อาศัย

---

²⁹ *Ibid.*

³⁰ Golder Associates Ltd., *Report Remediation Plan: Mount Polley Mine Perimeter Embankment Breach*, March 29 2019, Accessed on July 20, 2021, <https://www.imperialmetals.com/assets/docs/mt-polley/2019-03-golder-remediation-plan>, ii.

³¹ Hubert Bunce, *Pollution Abatement Order*, August 5 2014, Accessed on July 20, 2021, https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/environment/air-land-water/spills-and-environmental-emergencies/docs/mt-polley/p-o-r/2014-08-05_pollution_abatement_order.pdf, 1.

³² Bunce, *Pollution Abatement Order*, 1.

³³ Independent Expert Engineering Investigation and Review Panel, *Report on Mount Polley Tailings Storage Facility Breach, January 30 2015*, Accessed on July 20, 2021, <https://www.mountpolleyreviewpanel.ca/sites/default/files/report/ReportonMountPolleyTailingsStorageFacilityBreach.pdf>, 3.

³⁴ *Ibid.*, 12.

³⁵ *Ibid.*, 8.

อำนาจตามรัฐธรรมนูญจัดการสิ่งแวดล้อม (รัฐธรรมนูญสิ่งแวดล้อม) ออกคำสั่งให้เหมืองพอลลี่เข้าดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมทันที³⁶ มาตรการสำคัญที่ผู้อำนวยการสั่งได้แก่³⁷

- ❖ ให้ดำเนินการไม่ให้มีการปลดปล่อยตะกอนหรือกากแร่ออกจากเหมืองสู่สิ่งแวดล้อม
- ❖ ให้จัดหาผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการรับรองในทางวิชาชีพให้เข้าดำเนินการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น และอย่างละเอียด
- ❖ ทันทีที่ศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นแล้วเสร็จ ให้ทำการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ลดผลกระทบและจัดการสิ่งแวดล้อม ตามข้อเสนอของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น
- ❖ ทันทีที่ศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมอย่างละเอียดแล้วเสร็จ ให้ทำการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ลดผลกระทบ ฟื้นฟูพื้นที่และจัดการสิ่งแวดล้อม ตามข้อเสนอของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมอย่างละเอียด
- ❖ บนพื้นฐานจากรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ให้จัดทำแผนปฏิบัติการที่ลงรายละเอียดเพื่อขอรับความเห็นชอบจากผู้อำนวยการ

เมื่อได้รับคำสั่งจากผู้อำนวยการแห่งกระทรวงสิ่งแวดล้อม เหมืองพอลลี่ก็เข้าดำเนินการตามคำสั่งทันที โดยการดำเนินการของเหมืองพอลลี่มี 2 ส่วนควบคู่กันไป คือ การเข้าแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าเพื่อหยุดการปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมและศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งงานศึกษานี้ถูกใช้เป็นฐานในการจัดทำแผนระยะสั้นและระยะยาวในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในระยะต่อไป การดำเนินการดังที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงการตระหนักถึงบทบาทและความรับผิดชอบของหน่วยงานรัฐและบริษัทผู้ก่อมลพิษในการแก้ไขปัญหา โดยการดำเนินการวางอยู่บนฐานความรู้ที่มาจากการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเหมืองแร่พอลลี่เป็น

---

³⁶ Amnesty International, A Breach of Human Rights: The Human Rights Impacts of The Mount Polley Mine Disaster, British Columbia Canada, May 2017, Accessed on July 20, 2021, https://www.amnesty.ca/sites/default/files/FINAL_May%202024_Mount%20Polley%20briefing.pdf, 3.

³⁷ Bunce, Pollution Abatement Order, 1-3.

ผู้รับผิดชอบทั้งหมด โดยบริษัทรายงานว่าจนถึงปัจจุบัน (ธันวาคม 2563) บริษัทใช้งบไปกับการฟื้นฟูไปกว่า 1,631 ล้านบาท (70 ล้านดอลลาร์แคนาดา)³⁸

ในการติดตามตรวจสอบการดำเนินการแก้ไขปัญหา กระทรวงสิ่งแวดล้อมใช้มาตรการติดตามตรวจสอบว่าบริษัทดำเนินการตามมาตรการที่กระทรวงสิ่งแวดล้อมกำหนดไว้หรือไม่ โดยตรวจสอบจากรายงานการปฏิบัติตามแผนของบริษัทเหมืองแร่พอลลี่³⁹ และติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบจากการปนเปื้อนมลพิษว่าได้มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่⁴⁰ เมื่อพบว่าบริษัทเหมืองแร่พอลลี่ดำเนินการตามที่กำหนดไว้อย่างครบถ้วน ก็ถือว่ากระบวนการแก้ไขและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมสิ้นสุด ผู้อำนวยการก็ออกคำสั่งยุติคำสั่งให้เหมืองพอลลี่เข้าแก้ไขและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในวันที่ 12 กันยายน 2562⁴¹ กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่เริ่ม

---

³⁸ Imperial Metals, "What has the company done to clean up the tailing spill?", under "Remediation Q&A", Accessed on July 20, 2021, <https://www.imperialmetals.com/our-operations/mount-polley-mine/remediation-q-and-a>.

³⁹ ดูตัวอย่างการตรวจสอบการดำเนินการตามคำสั่งให้ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมได้ที่, Conor Fraleigh, Report Number: 048281, April 3 2017, Accessed on July 20, 2021, https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/environment/air-land-water/spills-and-environmental-emergencies/docs/mt-polley/compliance/2017-04-03_pao_107461_ir_048281.pdf.

⁴⁰ British Columbia Ministry of Environment & Climate Change Strategy, Quesnel Lake Watershed Database Construction and Assessment, 2019, Accessed on July 20, 2021, https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/environment/air-land-water/spills-and-environmental-emergencies/docs/mt-polley/sample-monitor/quesnel_lake_watershed_database_and_assessment_report.pdf; Deborah Epps, "Polley Lake Water Quality for samples collected September 15, 2014 to August 25, 2016 compared to Drinking Water and Aquatic Life Guidelines", November 21, 2016, Accessed July 20, 2021, https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/environment/air-land-water/spills-and-environmental-emergencies/docs/mt-polley/sample-monitor/2016-11-21_final_pl_memo.pdf; Deborah Epps, "Quesnel River Water Quality for samples collected August 4, 2014 to August 4, 2016 compared to Drinking Water and Aquatic Life Guidelines", October 19, 2016, Accessed on July 20, 2021, https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/environment/air-land-water/spills-and-environmental-emergencies/docs/mt-polley/sample-monitor/2016-10-19_memo_quesnelriver.pdf.

⁴¹ Douglas Hill, File: 107461, September 12, 2019, Accessed on July 20, 2021, <https://www.imperialmetals.com/assets/docs/mt-polley/2019-09-12-pao.pdf>.

ขึ้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2557 สิ้นสุดลงอย่างเป็นทางการ โดยใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 5 ปี 1 เดือน 10 วัน นับจากวันเกิดเหตุ

3. ปัจจัยที่ทำให้ผลลัพธ์ในการแก้ไขปัญหากรณีคดีกับเหมืองพอลลีแตกต่างกัน

เมื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์การจัดการปัญหากรณีคดีกับกรณีเหมืองพอลลี จะเห็นได้ว่ากรณีเหมืองพอลลีให้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์กว่ากรณีคดีตัวอย่างชัดเจน กล่าวคือ แม้ปัญหาการปนเปื้อนมลพิษกรณีเหมืองพอลลีจะมีขนาดใหญ่กว่ากรณีคดีก็ตาม แต่การดำเนินการแก้ไขกลับเป็นไปอย่างรวดเร็ว เป็นเอกภาพ และนำไปสู่การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เป็นไปตามมาตรฐานทางกฎหมายได้ภายในระยะเวลาที่สมเหตุสมผล โดยการดำเนินการทั้งหมดใช้งบประมาณของบริษัทเหมืองพอลลีผู้ก่อมลพิษ ในขณะที่กรณีคดีการแก้ไขปัญหากลับเป็นไปอย่างล่าช้า ไม่เป็นเอกภาพ การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาใช้เงินภาษีประชาชนเป็นไปจำนวนหลายร้อยล้านบาท⁴² และจนถึงปัจจุบันยังไม่สามารถฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้กลับมาอยู่ในมาตรฐานที่ปลอดภัยได้ เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินการของทั้งสองกรณีผู้เขียนพบว่ามียุทธศาสตร์สำคัญอย่างน้อยสามประการที่ทำให้ผลลัพธ์ในการแก้ไขปัญหาแตกต่างกัน คือ กฎหมาย หน่วยงานรับผิดชอบและบทบาทของผู้เชี่ยวชาญ

3.1 ระบบกฎหมายกับประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา

เมื่อพิจารณาการออกแบบกฎหมายเพื่อจัดการกับปัญหาการปนเปื้อนมลพิษและการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ผู้เขียนพบว่ากฎหมายซึ่งเป็นโครงสร้างกำหนดทิศทางและกลไกในการแก้ไขปัญหา มีบทบาทอย่างสำคัญที่ทำให้การแก้ไขปัญหากรณีคดีและเหมืองพอลลีมีผลลัพธ์ที่ต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ รัฐบริติชโคลัมเบียออกแบกกฎหมายไว้เพื่อจัดการปัญหาการปนเปื้อนและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมได้อย่างเป็นระบบ ขณะที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่ออกแบบไว้เพื่อจัดการกับปัญหาลักษณะเดียวกัน

ประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่ออกแบบไว้เพื่อจัดการกับปัญหาการปนเปื้อนมลพิษและการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะ ส่งผลให้เมื่อเกิดปัญหาขึ้นหน่วยงานรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่มีกรอบและทิศทางที่เป็นเอกภาพในการแก้ไขปัญหา เกิดภาวะที่ไม่รู้ว่าหน่วยงานใดต้องดำเนินการอย่างไร การแก้ไขปัญหาจึงล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพ แม้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายสิ่งแวดล้อมหลักของประเทศไทยจะกำหนดความ

⁴² นิชา เวชพานิช, “สายน้ำยังติดเชื้อ คพ.อัดฉีดงบเพิ่ม 200 ล้าน ต่อเวลาฟื้นฟูลำห้วยคดี”.

รับผิดชอบของผู้ก่อมลพิษในการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนมลพิษในสิ่งแวดล้อมและทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสียหายไว้ตามมาตรา 96⁴³ และมาตรา 97⁴⁴ แต่ก็ไม่ได้กำหนดหน่วยงานที่มีหน้าที่ต้องดำเนินการฟื้นฟูและเรียกค่าเสียหายไว้ จึงต้องพิจารณากฎหมายเฉพาะเป็นรายกรณี และถึงแม้มาตรา 9⁴⁵ จะให้อำนาจนายกรัฐมนตรีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและออกคำสั่งต่อหน่วยงานหรือบุคคลเพื่อให้ดำเนินการใดตามที่เห็นสมควรในการควบคุม ระวังและบรรเทาผลร้ายจากสถานการณ์ฉุกเฉิน บทบัญญัติมาตรานี้ก็ไม่ได้กล่าวถึงขั้นตอนและมาตรการการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมไว้และที่ผ่านมาก็ถูกใช้เพื่อระงับและบรรเทาสถานการณ์โดยไม่เคยถูกใช้ไปเพื่อการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด⁴⁶ อีกทั้งมาตรานี้ก็ใช้ได้เฉพาะกับสถานการณ์ฉุกเฉินเท่านั้นไม่อาจใช้กับการปนเปื้อนมลพิษทั่วไปเช่นกรณีคลิตี้ได้

กรณีคลิตี้สะท้อนให้เห็นปัญหานี้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ในปี 2541 หน่วยงานรัฐตรวจสอบพบว่ามีสารตะกั่วในลำห้วยคลิตี้ แต่พระราชบัญญัติแรม พ.ศ. 2510 ซึ่งมีผลใช้บังคับในขณะนั้นมีได้กำหนดหน้าที่ของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.) ในการกำกับดูแลให้ผู้ประกอบการเหมืองแร่แก้ไขปัญหการปนเปื้อนมลพิษและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมนอกเขตเหมืองแร่ไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ได้กำหนดหน้าที่ กพร. ในการฟื้นฟูและแก้ไขปัญหการปนเปื้อนมลพิษและเรียกค่าใช้จ่ายคืนจากผู้ก่อมลพิษไว้ กรณีคลิตี้เป็นผลกระทบจากกระบวนการแต่งแร่ไม่ใช่กระบวนการทำเหมืองแร่โดยตรงโดยกฎหมายกำหนดเพียงให้ กพร. มีอำนาจสั่งผู้รับ

---

⁴³ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. 2535 มาตรา 96, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109/ ตอนที่ 37/ 4 เมษายน 2535, 38-39.

⁴⁴ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. 2535 มาตรา 97, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109/ ตอนที่ 37/ 4 เมษายน 2535, 39.

⁴⁵ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. 2535 มาตรา 97, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109/ ตอนที่ 37/ 4 เมษายน 2535, 6,

⁴⁶ คำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายกที่ 1/2541 เรื่อง กำหนดมาตรการเพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในจังหวัด, ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 118 ตอนพิเศษ 86 ง, 28 กันยายน 2541; คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 6/2553 เรื่อง มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี, ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 128 ตอนพิเศษ 14 ง, 3 กุมภาพันธ์ 2554; คำสั่งจังหวัดนครนายกที่ 2326/2560 เรื่อง ระวังการใช้ความเค็มในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่น้ำจืด พื้นที่จังหวัดนครนายก, ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 135 ตอนพิเศษ 19 ง, 26 มกราคม 2561.

ใบอนุญาตแต่งแร่ให้เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขวิธีการแต่งแร่และสั่งให้หยุดการแต่งแร่ได้เท่านั้น⁴⁷ ส่งผลให้ กพร.ไม่ได้เข้าพื้นที่ลุ่มน้ำท่วมซ้ำซากในลำห้วยคลิตี้⁴⁸

ส่วนกรมควบคุมพิษซึ่งมีหน้าที่ในการตรวจสอบบังคับการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติด้านมลพิษ มีหน้าที่แก้ไขอันตรายจากการแพร่กระจายมลพิษ ตลอดจนการดำเนินการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม⁴⁹ ก็เป็นอำนาจทั่วไปตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 มาตรา 3⁵⁰ โดยกฎหมายมิได้ให้อำนาจในการออกคำสั่งบังคับเอกชนผู้ก่อมลพิษให้ดำเนินการฟื้นฟูแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนมลพิษโดยตรง⁵¹ การไม่มีกฎหมายให้อำนาจหน่วยงานบังคับให้ผู้ก่อมลพิษดำเนินการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนมลพิษทำให้ผู้ก่อมลพิษไม่เข้าดำเนินการแก้ไขปัญหาย่างทันท่วงที เป็นการผลักภาระให้ผู้เสียหายและหน่วยงานรัฐต้องเรียกร้องสิทธิบังคับผ่านกระบวนการยุติธรรมซึ่งใช้เวลานาน อีกทั้งการใช้กระบวนการยุติธรรมในการแก้ไขปัญหายังมีปัญหาอาจมีข้อขัดข้องในการบังคับคดีผู้ก่อมลพิษตามคำพิพากษา ทำให้การแก้ไขปัญหายิ่งล่าช้าออกไปอีกดังที่เกิดขึ้นในกรณีคลิตี้⁵²

---

⁴⁷ พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 118, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 84/ ตอนที่ 129/ 31 ธันวาคม 2510, 53.

⁴⁸ โดยทั่วไปการทำเหมืองแร่ที่เกิดขึ้นหลังพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ใช้บังคับจะต้องทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และนำเอามาตรการลดและบรรเทาผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ได้จากการศึกษา มากำหนดเป็นเงื่อนไขในหนังสืออนุญาต แต่เหมืองแร่คลิตี้เริ่มดำเนินการก่อนปี 2535 จึงไม่ได้ดำเนินการในเรื่องนี้แต่อย่างใด

⁴⁹ นายยะเสอะ นาสวนสุวรรณ กับพวกรวม 22 คน กับ กรมควบคุมมลพิษ, คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดคดีหมายเลขแดงที่ อ.743/2555, 71-72.

⁵⁰ พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 มาตรา 3, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 109/ ตอนที่ 40/ 7 เมษายน 2535, 69.

⁵¹ ปัจจุบันมีการแก้ไขกฎหมายใหม่กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ก่อมลพิษและมาตรการที่เกี่ยวข้องชัดเจนมากขึ้น โดยให้อำนาจหน่วยงานเข้ากำกับดูแลให้มีการฟื้นฟูเยียวยาปัญหาการปนเปื้อนมลพิษในสิ่งแวดล้อมหลายรูปแบบ แต่กลไกมาตรการดังกล่าวก็กระจัดกระจายอยู่ตามกฎหมาย และหน่วยงานต่างๆ เฉพาะเรื่องเฉพาะกรณี ไม่เป็นเอกภาพ และอาจไม่ครอบคลุมการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ดูตัวอย่างกฎหมายใหม่ เช่น พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2560 มาตรา 68, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 133/ ตอนที่ 26 ก/ 2 มีนาคม 2560, 24-25.

⁵² ในชั้นการบังคับคดีตามคำพิพากษา บริษัทผู้ก่อมลพิษและผู้บริหารไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา จนศาลจังหวัดกาญจนบุรีมีคำสั่งอนุญาตให้กรมควบคุมมลพิษดำเนินการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้แทนจำเลยทั้ง 2 โดยให้ถือว่าค่าใช้จ่ายในการ

จากการที่กฎหมายไม่ชัดเจน เมื่อเกิดปัญหาขึ้นจึงไม่มีหน่วยงานใดแสดงตนเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการแก้ไขปัญหา โดยการดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังเกิดขึ้นก็หลังจากที่มีการชี้ขาดจากศาลปกครองสูงสุดในปี 2555

โดยศาลปกครองสูงสุดพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่ในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2534 และพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ กรมควบคุมมลพิษ พ.ศ. 2535 กำหนดให้กรมควบคุมมลพิษมีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการมลพิษหลายประการ รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่หลักตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติด้านการควบคุมมลพิษ มีหน้าที่แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นและดำเนินการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เมื่อกรมควบคุมมลพิษทราบถึงการปนเปื้อนมลพิษในลำห้วยคลิตี้แล้วแต่ไม่มีการจัดทำแผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมและมาตรการในการควบคุมป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากมลพิษ ไม่มีการจัดทำแผนปฏิบัติการฉุกเฉิน จึงเป็นการละเลยต่อหน้าที่ อีกทั้งไม่มีการประสานงานควบคุมตรวจสอบให้บริษัทตะกั่วปฏิบัติการตามแผน จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร⁵³ จึงพิพากษาให้กรมควบคุมมลพิษกำหนดแผน วิธีการ และดำเนินการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม⁵⁴

คำพิพากษานี้เป็นก้าวสำคัญในการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนและฟื้นฟูมลพิษในลำห้วยคลิตี้ แต่ไม่ได้แก้ไขปัญหาภาพรวมในการจัดการกับการปนเปื้อนมลพิษและการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเป็นปัญหาเชิงระบบ เพราะไม่มีกฎหมายกำหนดกระบวนการและมาตรการที่กรมควบคุมมลพิษต้องดำเนินการเพื่อแก้ไขและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นขั้นตอนทำให้แม้จะมีคำพิพากษาศาล

ฟื้นฟูเป็นหนี้ตามคำพิพากษาที่จะบังคับกับจำเลยต่อไป คำสั่งนี้เป็นคดีแรกในการวางแนวทางการบังคับคดีให้ชัดเจนในทางกฎหมาย กรณีบุคคลเพิกเฉยเกี่ยวกับการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมตามคำพิพากษา ตามหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย แต่มีข้อจำกัดในเชิงระบบว่าในกรณีอื่นๆ ที่ไม่มีคำพิพากษาศาลปกครองบังคับให้หน่วยงานเข้ามาฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมแทนเอกชนได้ตามกฎหมายเช่นกรณีคลิตี้ จะมีหน่วยงานใดที่มีความพร้อมเข้ามารับผิดชอบดำเนินการแทนเอกชน, ดูรายละเอียดใน นายกำธร ศรีสุวรรณมาลาที่ 1 กับพวกรวม 8 คน กับ บริษัทตะกั่วคอนเซนเตรทส์ (ประเทศไทย) จำกัด ที่ 1 กับพวกรวม 2 คน, คำสั่งศาลจังหวัดกาญจนบุรี คดีหมายเลขแดงที่ 1565/2549, วันที่ 27 มิถุนายน 2562, (ศาลจังหวัดกาญจนบุรี 2562).

⁵³ นายยะเสาะ นาสวนสุวรรณ กับพวกรวม 22 คน กับ กรมควบคุมมลพิษ, คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดคดีหมายเลขแดงที่ อ.743/2555, 71-74.

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, 84.

ปกครองสูงสุดแล้วแต่ก็ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามคำพิพากษามาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งปัญหานี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับการจัดการปัญหากรณีเหมืองพอลลี่

กฎหมายหลักที่ใช้ในการจัดการปัญหาในรัฐบริติชโคลัมเบีย คือ รัฐบัญญัติการจัดการสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2546⁵⁵ ที่บัญญัติเกี่ยวกับการจัดการปัญหามลพิษ การวิเคราะห์ ป้องกันและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่ปนเปื้อนมลพิษไว้อย่างเป็นระบบ⁵⁶ โดยกฎหมายฉบับนี้แยกการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมออกเป็นสามระดับ ได้แก่ กรณีปัญหาสิ่งแวดล้อมฉุกเฉินร้ายแรง กรณีปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า และปัญหามลพิษสะสม โดยกำหนดวิธีการจัดการที่แตกต่างกัน⁵⁷

กรณีเหมืองแร่พอลลี่ เป็นการจัดการปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า เป็นการดำเนินการตามส่วนที่ 7 ของรัฐบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งกำหนดมาตรการที่ต้องดำเนินการและกำหนดตัวผู้มีอำนาจในการสั่งการและควบคุมให้มีการจัดการปัญหาการปนเปื้อนไว้อย่างชัดเจน บทบัญญัติหลัก คือ มาตรา 83 ที่กำหนดว่าหากเกิดกรณีสารพิษแพร่กระจายสู่สิ่งแวดล้อม ผู้อำนวยการมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้ครอบครองหรือควบคุมสารที่ก่อมลพิษ หรือผู้เป็นเจ้าของหรือครอบครองที่ดินที่สารดังกล่าวถูกเก็บไว้ก่อนปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อม หรือผู้เป็นสาเหตุหรือสั่งให้ปล่อยมลพิษดำเนินการมาตรการต่าง ๆ เพื่อยุติ ลด และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม⁵⁸ โดยผู้อำนวยการมีอำนาจสั่งให้ผู้ก่อมลพิษดำเนินการมาตรการที่สำคัญๆ ด้วยงบประมาณของตนเองดังต่อไปนี้⁵⁹

1) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับมลพิษตามที่ผู้อำนวยการร้องขอ

---

⁵⁵ กฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับจนถึงวันที่ 20 มกราคม 2564 ปัจจุบันอยู่ระหว่างการปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัย, British Columbia, Canada, Environmental Management Act, October 23, 2003, Part 7, Accessed on July 20, 2021, https://www.bclaws.gov.bc.ca/civix/document/id/complete/statreg/03053_00.

⁵⁶ Ibid, Part 7.

⁵⁷ Ibid, Part 4 และ 7 โดยใน part 4 มาตรา 39-64 กำหนดอำนาจหน้าที่และมาตรการที่หน่วยงานรัฐต้องดำเนินการเพื่อจัดการกับพื้นที่ที่มีปัญหาการปนเปื้อนมลพิษสะสม รวมทั้งหน้าที่ของบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษไว้อย่างเป็นระบบตั้งแต่การตรวจสอบการปนเปื้อนจนถึงการดำเนินการฟื้นฟู ส่วน part 7 ส่วนที่ 1 กำหนดอำนาจหน้าที่และมาตรการที่หน่วยงานรัฐต้องดำเนินการเพื่อจัดการกับปัญหามลพิษฉุกเฉินร้ายแรงและกรณีปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า แต่ไม่ถึงขั้นฉุกเฉินร้ายแรง โดยมาตรา 83 เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับกรณีที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าที่ไม่ถึงขั้นฉุกเฉินร้ายแรง ส่วนกรณีฉุกเฉินร้ายแรงเป็นกรณีตามมาตรา 87 ที่ให้อำนาจรัฐมนตรีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและให้อำนาจดำเนินการมาตรการต่างๆ ซึ่งในภาวะปกติรัฐไม่มีอำนาจกระทำการ เช่น เกณฑ์แรงงาน เข้าไปในที่ดินของเอกชน เป็นต้น

⁵⁸ Ibid, Article 83.

⁵⁹ Ibid.

- 2) ทำการศึกษา ทดสอบ สํารวจ และดำเนินการอื่นใดตามที่ผู้อํานวยการเห็นว่าจำเป็นเพื่อระบุถึงระดับผลกระทบของมลพิษ และรายงานผลต่อผู้อํานวยการ
- 3) จัดการให้มีขึ้น ก่อสร้าง หรือดำเนินการใด ๆ ที่จำเป็นและเป็นเหตุเป็นผลในการควบคุม ลด หรือหยุดมลพิษ
- 4) ปรับปรุง ซ่อมแซม หรือเปลี่ยนแปลงงาน เท่าที่จำเป็นและเป็นเหตุเป็นผลในการควบคุม ลด หรือหยุดมลพิษ
- 5) ลดมลพิษ
- 6) ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ผู้อํานวยการกำหนด

มาตรการทางปกครองตามมาตรา 83 ที่ยกมาข้างต้นเป็นมาตรการบังคับที่มาพร้อมกับบทลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง โดยมีทั้งโทษทางอาญา คือ ปรับไม่เกิน 300,000 ดอลลาร์ และจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือทั้งจำทั้งปรับ⁶⁰ และโทษปรับทางปกครอง คือ ปรับไม่เกิน 40,000 ดอลลาร์⁶¹

มาตรการและโทษเหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าผู้ร่างกฎหมายได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าแล้วว่าจะต้องมีเหตุการณ์ปนเปื้อนมลพิษเกิดขึ้น จึงออกแบบกฎหมายเพื่อรองรับสถานการณ์ดังกล่าวไว้อย่างเป็นระบบ เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นจริงก็สามารถใช้กฎหมายจัดการได้ทันที

ดังกรณีเหมืองแร่พอลลี เมื่อผู้อํานวยการทราบเหตุบ่อกักเก็บตะกอนแร่ของเหมืองพอลลีแตก ในวันรุ่งขึ้นก็ออกคำสั่งไปยังเหมืองพอลลีให้ดำเนินการมาตรการต่าง ๆ เพื่อยุติ ลดและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมหลายประการ ดังที่กล่าวไว้ในหัวข้อ 2.2 ซึ่งมาตรการเหล่านี้เกิดขึ้นได้ก็เพราะมีกฎหมายให้อํานาจไว้เป็นการเฉพาะ

---

⁶⁰ Ibid, article 120(10).

⁶¹ Administrative Penalties (Environmental Management Act) Regulation, online: https://www.bclaws.gov.bc.ca/civix/document/id/lc/statreg/133_2014#section12, Accessed on September 21, 2021, at 12(4).

หากเปรียบเทียบกับกรณีคดีนี้จะเห็นว่าการมีกฎหมายที่ออกแบบไว้โดยเฉพาะมีผลอย่างสำคัญที่ทำให้การแก้ไขปัญหของทั้งสองกรณีมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในกรณีคดีนี้จะเห็นได้ว่าผู้ร่างกฎหมายไม่ได้คาดหมายไว้ล่วงหน้าว่าหากมีสถานการณ์การปนเปื้อนมลพิษและต้องมีการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการอย่างไร โดยพิจารณาได้จากที่ไม่มีกฎหมายใดกำหนดเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจน เมื่อเกิดปัญหาขึ้นจริงจึงเกิดภาวะสุญญากาศ การดำเนินการในช่วงแรกขาดเอกภาพและไม่มีทิศทาง จึงไม่น่าแปลกใจที่กว่าจะมีความชัดเจนว่ารัฐต้องดำเนินการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมก็หลังจากที่ศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษาในปี 2555 การไม่มีกฎหมายที่ออกแบบเพื่อจัดการกับปัญหาลักษณะนี้เป็นการเฉพาะจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การแก้ไขปัญหกรณคดีนี้ไม่มีประสิทธิภาพ

3.2 หน่วยงานรับผิดชอบกับประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา

การที่ประเทศไทยขาดหน่วยงานหลักที่มีพันธกิจและอำนาจหน้าที่โดยตรงในการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนมลพิษและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญประการที่สองที่ทำให้การแก้ไขปัญหากรณีคดีนี้ไม่มีประสิทธิภาพจะเห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับรัฐบริติชโคลัมเบียซึ่งมีกระทรวงสิ่งแวดล้อมและยุทธศาสตร์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (กระทรวงสิ่งแวดล้อม) เป็นกระทรวงที่รับผิดชอบต่อการปกป้อง อากาศ น้ำ ดินและเตรียมการตอบรับต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ⁶²

ประเทศไทยไม่มีหน่วยงานที่มีพันธกิจ และอำนาจหน้าที่โดยตรงในการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนมลพิษและฟื้นฟูสภาพแวดล้อม กล่าวคือ แม้ประเทศไทยจะมีกรมควบคุมมลพิษตั้งแต่ปี 2535⁶³ กรมก็ไม่ได้แสดงให้เห็นว่าเป็นหน่วยงานที่มีพันธกิจและความรับผิดชอบหลักในการจัดการปัญหาการปนเปื้อนและการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในกรณีคดีนี้ ต้องรอจนกระทั่งศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษายืนยันว่ากรมควบคุมมลพิษมีหน้าที่ต้องฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในปี 2555

---

⁶² John Horgan, Mandate Letter to Honourable George Heyman, November 26, 2020, Accessed on July 21, 2021, https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/government/ministries-organizations/premier-cabinet-mlas/minister-letter/heyman_mandate_2020.pdf.

⁶³ พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535.

ซึ่งเป็นเวลากว่า 14 ปี นับแต่เหตุการณ์การปนเปื้อนเป็นที่รับรู้ของหน่วยงานจึงเริ่มเข้าทำหน้าที่อย่างจริงจังในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในลำห้วยคลิตี้

การขาดหน่วยงานหลักที่มีพันธกิจและอำนาจหน้าที่ในการจัดการปัญหาการปนเปื้อนมลพิษและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมสัมพันธ์กับปัญหาการขาดกฎหมายที่ออกแบบมาเพื่อจัดการกับปัญหาการปนเปื้อนมลพิษไว้เป็นการเฉพาะดังที่กล่าวถึงในส่วนที่ผ่านมา กล่าวคือ การที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่ออกแบบมาอย่างเป็นระบบส่งผลให้ไม่มีการมอบหมายพันธกิจ ความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาการปนเปื้อนมลพิษและการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้แก่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งอย่างเฉพาะเจาะจง เมื่อเกิดปัญหาขึ้นจึงเกิดสถานการณ์ที่ไม่มีหน่วยงานใดแสดงตนเข้ารับผิดชอบเพื่อจัดการกับปัญหาอย่างเต็มความสามารถ

พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2545 ระบุอำนาจของกรมควบคุมมลพิษไว้กว้างๆ ไม่ได้กำหนดอำนาจในการบังคับการให้มีการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดปัญหาในการทางปฏิบัติ กล่าวคือ กรมควบคุมมลพิษได้แย้งว่าก่อนการปรับเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ของกรมควบคุมมลพิษตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ ปี 2545 กรมไม่มีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนมลพิษในสิ่งแวดล้อม⁶⁴ โดยข้อโต้แย้งนี้ถูกปฏิเสธโดยคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดในปี พ.ศ. 2555 ที่ยืนยันว่ากรมควบคุมมลพิษมีหน้าที่แก้ไขอันตรายจากการแพร่กระจายมลพิษตลอดจนการดำเนินการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม⁶⁵ อย่างไรก็ตามนี้อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้การดำเนินการแก้ไขปัญหามีความล่าช้าเพราะแสดงให้เห็นว่าหน่วยงานรัฐมีความสับสนในอำนาจหน้าที่

การไม่มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการการปนเปื้อนมลพิษและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมอย่างชัดเจนส่งผลต่อประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาในลำห้วยคลิตี้หลายประการ เช่น กรมควบคุมมลพิษไม่มีเกณฑ์ชี้วัดที่ชัดเจนว่าต้องมีการปนเปื้อนมลพิษในสิ่งแวดล้อมรุนแรง

---

⁶⁴ นายยะเสอะ นาสวนสุวรรณ กับพวกรวม 22 คน กับ กรมควบคุมมลพิษ, คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดคดีหมายเลขแดงที่ อ.743/2555, 5.

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน, 71-72.

ระดับใดจึงจะเข้าดำเนินการแก้ไขปัญหา การเข้าตรวจสอบในพื้นที่คลิตี้ก็เป็นผลจากการร้องเรียนของชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชนและได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนในการรายงานข่าว

ความพยายามสร้างกลไก มาตรการในการฟื้นฟูแก้ไขปัญหามลพิษเพิ่เกิดขึ้นเมื่อศาลปกครองมีคำพิพากษาถึงที่สุด โดยกรมควบคุมมลพิษได้จ้างศูนย์วิจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและสารอันตราย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้ศึกษาโครงการกำหนดแนวทางการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้แล้วนำผลจากการศึกษามาเป็นข้อมูลจัดทำแผนการดำเนินงานแก้ไขปัญหามลพิษปนเปื้อนสารตะกั่วบริเวณห้วยคลิตี้ พื้นที่ระยะที่ 1 พ.ศ. 2560-2564 โดยดำเนินการผ่านอนุกรรมการแก้ไขปัญหามลพิษปนเปื้อนสารตะกั่วบริเวณห้วยคลิตี้ คณะกรรมการควบคุมมลพิษ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติอีกชั้นหนึ่ง โดยการดำเนินการโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติก็เพื่อตั้งงบประมาณบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีผลผูกพันหน่วยงานต่างๆ ในการปฏิบัติงานฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้⁶⁶

จากเหตุผลที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าการไม่มีหน่วยงานหลักที่มีพันธกิจและอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหามลพิษและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอย่างครอบคลุมและเป็นเอกภาพ ทำให้การแก้ไขปัญหามลพิษในกรณีคลิตี้ไม่มีประสิทธิภาพ โดยในส่วนต่อไปผู้เขียนจะเปรียบเทียบให้เห็นว่ากรณีเหมืองพอลี่ซึ่งมีหน่วยงานหลักที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหามลพิษการจัดการที่แตกต่างกับกรณีคลิตี้อย่างไร

หน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมจากการปนเปื้อนมลพิษของรัฐบริติชโคลัมเบีย คือ กระทรวงสิ่งแวดล้อมและยุทธศาสตร์ต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (กระทรวงสิ่งแวดล้อม) โดยกระทรวงสิ่งแวดล้อมมีหน้าที่รับผิดชอบไม่เพียงแต่การฟื้นฟูสภาพแวดล้อม แต่ยังรวมถึงการป้องกัน จัดการและอนุรักษ์ น้ำ ดิน อากาศและทรัพยากรธรรมชาติที่มีชีวิตภายในรัฐทั้งหมด กระทรวงสิ่งแวดล้อมยังเป็นหน่วยงานหลักในการเตรียมการและปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งจัดทำแผนเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายในการลดก๊าซ

---

⁶⁶ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, รายงานการประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 3/2559 วันจันทร์ที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2559, สืบค้นเมื่อ วันที่ 21 กรกฎาคม 2564, <http://neb.onep.go.th/wp-content/uploads/mati-3-59.pdf>.

เรือนกระจกด้วย⁶⁷ หน้าที่เฉพาะเจาะจงของกระทรวงสิ่งแวดล้อมในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมปรากฏใน รัฐบัญญัติสิ่งแวดล้อมมาตรา 83 ที่บัญญัติว่า⁶⁸

(1) ถ้าผู้อำนวยการมีเหตุผลที่น่าเชื่อถือได้ว่ามีสิ่งที่กำลังก่อให้เกิดมลพิษต่อ สิ่งแวดล้อม ผู้อำนวยการอาจสั่งให้บุคคลดังต่อไปนี้ดำเนินการใด ๆ ตามมาตรการที่ ระบุไว้ในอนุ (2) ของมาตรานี้

- a. ผู้ครอบครองหรือควบคุมสิ่งนั้นในขณะที่มีการปล่อยหรือเล็ดลอดออกสู่ สิ่งแวดล้อม
  - b. เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินที่สิ่งนั้นถูกเก็บอยู่หรือถูกเก็บไว้ก่อนที่จะ ปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อม
  - c. ผู้เป็นสาเหตุหรือสั่งให้มีการก่อมลพิษ
- (2) คำสั่งตามอนุ (1) ต้องสั่งไปยังผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับของมาตรานี้และอาจ เรียกร้องให้บุคคลนั้นดำเนินการมาตรการใดมาตรการหนึ่งหรือหลาย มาตรการด้วยงบประมาณของบุคคลนั่นเอง ดังต่อไปนี้

- a. ให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับมลพิษตามที่ผู้อำนวยการขอ
- b. ทำการศึกษา ทดสอบ สํารวจ และดำเนินการอื่นใดตามที่ผู้อำนวยการ เห็นว่าจำเป็นเพื่อที่จะระบุถึงขนาดและผลกระทบของมลพิษและรายงาน ต่อผู้อำนวยการ
- c. หา สร้าง หรือดำเนินการมาตรการใด ๆ ที่จำเป็นและเป็นเหตุผลเพื่อลด หรือหยุดมลพิษ
- d. ปรับปรุง ซ่อมแซมหรือแก้ไขงานใด ๆ ถึงระดับที่จำเป็นและเป็นเหตุเป็น ผลเพื่อลดและหยุดมลพิษ

---

⁶⁷ พันธกิจและบทบาทที่สำคัญของกระทรวงสิ่งแวดล้อม, Ministry of Environment and Climate Change Strategy, Accessed on July 21, 2021, <https://www2.gov.bc.ca/gov/content/governments/organizational-structure/ministries-organizations/ministries/environment-climate-change>.

⁶⁸ British Columbia, Statute, ในเอกสารชื่อ Environmental Management Act, October 23, 2003, section 83.

e. ลดมลพิษ

f. ดำเนินการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ผู้อำนวยการกำหนด

จากบทบัญญัติที่ยกมาจะเห็นได้ว่ากฎหมายออกแบบให้ผู้อำนวยการแห่งกระทรวงสิ่งแวดล้อม เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมจากการปนเปื้อนมลพิษ ทั้งนี้การดำเนินการของผู้อำนวยการอยู่ภายใต้การสนับสนุนและควบคุมของกระทรวงสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นกระทรวงต้นสังกัด⁶⁹

เมื่อเกิดปัญหากรณีเหมืองแร่พอลลี่ขึ้นในวันที่ 4 สิงหาคม 2557 ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าใจตรงกันว่ากระทรวงสิ่งแวดล้อมต้องเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการให้มีการแก้ไขปัญหาดังปรากฏในวันรุ่งขึ้นที่ผู้อำนวยการได้ใช้อำนาจตามบทบัญญัติมาตรา 83 สั่งการให้เหมืองพอลลี่แก้ไขปัญหาดังกล่าว⁷⁰ โดยไม่มีการบ่ายเบี่ยงเบนที่เกิดขึ้นในกรณีคลิตี้ โดยกระทรวงสิ่งแวดล้อมทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักอำนวยความสะดวกให้การแก้ไขปัญหานั้นไปอย่างถูกต้องและมีทิศทางตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการ โดยมีภารกิจต่อสาธารณะเป็นระยะ⁷¹

กรณีเหมืองแร่พอลลี่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการมีหน่วยงานที่มีพันธกิจและอำนาจหน้าที่ชัดเจนทำให้การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เห็นได้จากคำสั่งให้แก้ไขปัญหามาของผู้อำนวยการถูกส่งถึงบริษัทเพียงหนึ่งวันหลังเหตุการณ์เกิดขึ้น นอกจากนี้กระทรวงสิ่งแวดล้อมยังมีบทบาทในการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนของบริษัท การปรับเปลี่ยนคำสั่งให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป⁷² จนในที่สุดหลังจากผู้ก่อมลพิษใช้เวลาดำเนินการตามคำสั่งของผู้อำนวยการประมาณ 5 ปี เมื่อกระทรวงสิ่งแวดล้อมตรวจสอบพบว่า

---

⁶⁹ British Columbia, Mount Polley Mine Tailing Breach: Environmental Mitigation and Remediation Progress Report: End of Phase I, July 2015, Accessed on July 21, 2021, https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/environment/air-land-water/spills-and-environmental-emergencies/docs/mt-polley/p-o-r/2015-07-29_moe_progress_report_phase_i.pdf.

⁷⁰ Bunce, Pollution Abatement Order.

⁷¹ ดูคำสั่งและรายงานต่างๆ ของกระทรวงสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเหมืองพอลลี่ที่, Ministry of Environment and Climate Change Strategy, “Mount Polley Mine Tailings Dam Breach: Key Information”, Accessed on July 21, 2021, <https://www2.gov.bc.ca/gov/content/environment/air-land-water/spills-environmental-emergencies/spill-incidents/past-spill-incidents/mt-polley/mount-polley-key-information>.

⁷² ดูรายละเอียดคำสั่งกับการฟื้นฟูและคำสั่งแก้ไขทั้งหมดได้ที่, เรื่องเดียวกัน.

บริษัทเหมืองแร่พอลลี่ได้ดำเนินการตามมาตรการฟื้นฟูจนเป็นไปตามคำสั่งของผู้อำนวยการแล้ว ผู้อำนวยการกระทรวงก็มีคำสั่งให้การปฏิบัติตามคำสั่งฟื้นฟูเป็นที่ยุติในเดือนกันยายน 2562⁷³

จากที่อภิปรายข้างต้นจะเห็นได้ว่าการมีหน่วยงานที่มีพันธกิจและอำนาจหน้าที่เฉพาะเจาะจงเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผลลัพธ์ในการแก้ไขปัญหากรณีคดีที่แตกต่างกันไปจากกรณีเหมืองพอลลี่ กล่าวคือ หากประเทศไทยมีหน่วยงานที่มีพันธกิจและอำนาจหน้าที่ในการจัดการปัญหาการปนเปื้อนมลพิษและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมอย่างชัดเจน พร้อมกับมีกฎหมายระดับพระราชบัญญัติให้อำนาจหน้าที่ในการดำเนินการที่จำเป็นในการจัดการปัญหา หน่วยงานดังกล่าวก็จะมีเตรียมความพร้อมทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรเพื่อรองรับการจัดการกับปัญหาการปนเปื้อนที่จะเกิดขึ้น และเมื่อเกิดปัญหขึ้นหน่วยงานก็มีความพร้อมที่จะเข้าจัดการปัญหาอย่างทันท่วงทีและเป็นขั้นตอน โดยไม่จำเป็นต้องรอให้มีการฟ้องคดีต่อศาลให้เสียเวลาและสร้างภาระให้กับประชาชน หากหน่วยงานไม่ดำเนินการหรือไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ก็ต้องรับผิดชอบทั้งในทางบริหารและทางกฎหมาย ซึ่งน่าจะทำให้ปัญหาการปนเปื้อนมลพิษเช่นกรณีคดีนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 บทบาทผู้เชี่ยวชาญกับประสิทธิภาพในแก้ไข้ปัญหา

ปัจจัยสำคัญประการสุดท้ายที่ทำให้ประสิทธิภาพในการแก้ไข้ปัญหาการปนเปื้อนมลพิษในกรณีคดีแตกต่างจากกรณีเหมืองพอลลี่ คือ บทบาทของผู้เชี่ยวชาญ⁷⁴ กล่าวคือ ขณะที่กรณีเหมืองพอลลี่ การแก้ไข้ปัญหาถูกขับเคลื่อนโดยผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ผู้เชี่ยวชาญกลับมีบทบาทอย่างจำกัดในการแก้ไข้ปัญหากรณีคดี

ตั้งแต่ปี 2546 กรมควบคุมมลพิษในฐานะหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการฟื้นฟูการปนเปื้อนมลพิษเลือกใช้แนวทางการแก้ไข้ปัญหาการปนเปื้อนมลพิษในลำห้วยคดีโดยให้ลำห้วยคดีฟื้นฟูสภาพตามธรรมชาติ และระงับการฟื้นฟูลำห้วยโดยการดูดตะกอนไปฝังกลบให้ปลอดภัย

⁷³ Douglas Hill, File: 107461, September 12, 2019.

⁷⁴ คำแนะนำของประธานศาลปกครองสูงสุดในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม กล่าวถึงผู้เชี่ยวชาญไว้ในข้อ 6 ซึ่งสรุปความได้ว่า ผู้เชี่ยวชาญหมายถึง ผู้มีความรู้ ประสบการณ์ ในเรื่องนั้น ๆ โดยพิจารณาจากประวัติและความเป็นที่ยอมรับของหลักการและทฤษฎีที่ผู้เชี่ยวชาญใช้, คำแนะนำของประธานศาลปกครองสูงสุดในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 128 ตอนที่ 54 ก, วันที่ 4 กรกฎาคม 2554, 20.

ตามแผนงานเดิมที่มอบหมายให้บริษัทผู้ก่อมลพิษดำเนินการ⁷⁵ โดยการตัดสินใจเลือกแนวทางดังกล่าวไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานการศึกษาวิจัยตามหลักวิชาการจากผู้เชี่ยวชาญแต่ตัดสินใจบนฐานความเห็นที่ได้มาจากการจัดประชุมระดมความเห็นจากนักวิชาการและหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง⁷⁶

บทบาทของผู้เชี่ยวชาญในกรณีคดีนี้เริ่มปรากฏชัดเจนขึ้นเมื่อกรมควบคุมมลพิษต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดหลังจากแพคดี โดยในปี 2556-2557 กรมควบคุมมลพิษได้จ้างศูนย์วิจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและสารอันตราย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้ศึกษาโครงการกำหนดแนวทางการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลทางวิชาการในการกำหนดแนวทางและจัดทำแผนปฏิบัติการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้⁷⁷ จากฐานข้อมูลการศึกษาดังกล่าวในปี 2560 กรมควบคุมมลพิษได้จ้างบริษัทเบตเตอร์เวิลด์กรีน จำกัด (มหาชน) ให้เข้าดำเนินการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้และว่าจ้างมหาวิทยาลัยขอนแก่นให้เป็นที่ปรึกษาควบคุมงาน มีกำหนดระยะเวลาดำเนินการ 1,000 วัน จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนมลพิษในลำห้วยคลิตี้ หลังจากปัญหาเป็นที่รับรู้ของหน่วยงานรัฐมาแล้วกว่า 15 ปี

ในการตรวจสอบการฟื้นฟูนั้นกรมควบคุมมลพิษมีการจัดประชุมคณะทำงานทางวิชาการ ซึ่งเป็นผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนมีหน้าที่เสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ตามหลักวิชาการ⁷⁸ นอกจากนี้ยังมีการแต่งตั้งคณะกรรมการไตรภาคีที่มีอำนาจหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานและผลกระทบต่อการฟื้นฟู⁷⁹ อย่างไรก็ตามการประชุม

---

⁷⁵ นายยะเสาะ นาสวนสุวรรณ กับพวกรวม 22 คน กับ กรมควบคุมมลพิษ, คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดคดีหมายเลขแดงที่ อ.743/2555, 70.

⁷⁶ กรมควบคุมมลพิษ, ลำดับเหตุการณ์การฟื้นฟูกรณีการปนเปื้อนสารตะกั่วในห้วยคลิตี้, เอกสารท้ายคำอุทธรณ์ของกรมควบคุมมลพิษ หมายเลข 3, คดีหมายเลขแดงที่ อ. 743/2555, ศาลปกครองสูงสุด, น. 7-9; กรมควบคุมมลพิษ, รายงานการประชุมหารือ แนวทางการฟื้นฟูห้วยคลิตี้ด้วยวิธีธรรมชาติ 21 พ.ค. 2551, เอกสารท้ายคำอุทธรณ์ของกรมควบคุมมลพิษ หมายเลข 1, ในคดีหมายเลขแดงที่ อ. 743/2555, ศาลปกครองสูงสุด.

⁷⁷ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, รายงานฉบับโครงการกำหนดแนวทางการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้จากการปนเปื้อนสารตะกั่วระยะที่หนึ่ง.

⁷⁸ คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนสารตะกั่วในลำห้วยคลิตี้, คำสั่งคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนสารตะกั่วในลำห้วย

คลิตี้ที่ 1/2558 เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานวิชาการเพื่อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูห้วยคลิตี้, 26 มีนาคม 2558, ในเอกสารประกอบคำชี้แจง กรมควบคุมมลพิษถึงผู้อำนวยการสำนักบังคับคดีปกครอง วันที่ 13 ก.ค. 2563, หมายเลข 9.

⁷⁹ กรมควบคุมมลพิษ, คำสั่งกรมควบคุมมลพิษที่ 445/2561 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการไตรภาคี เพื่อติดตามการ

คณะกรรมการไตรภาคีมีลักษณะเป็นการชี้แจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องมากกว่าการระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบการฟื้นฟูและนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขวิธีการฟื้นฟูให้เหมาะสมกับองค์ความรู้หรือมาตรฐานในทางวิชาการ โดยกรมควบคุมมลพิษเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการตัดสินใจกำหนดแผนการดำเนินโครงการและกำหนดค่าเป้าหมายการฟื้นฟู

ตัวแทนชุมชนบางส่วนมีความห่วงกังวลเกี่ยวกับผลกระทบจากการดำเนินการตามแผนฟื้นฟูต่อวิถีชีวิตของชุมชน ชุมชนร่วมกับผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกรรมการไตรภาคีจึงตัดสินใจติดตั้งอุปกรณ์ตรวจสอบการฟุ้งกระจายของสารตะกั่วที่เกิดจากการดูดตะกอนในลำห้วยคลิตี้⁸⁰ เพื่อเก็บข้อมูลคู่ขนานกับการดำเนินการของกรมควบคุมมลพิษ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นฐานในการเสนอความเห็นเกี่ยวกับผลกระทบในการดำเนินการตามแผนการฟื้นฟูต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมต่อกรมควบคุมมลพิษ และใช้ประกอบการตรวจสอบผ่านศาลปกครองในชั้นบังคับคดี รวมถึงการให้ข้อมูลความเห็นต่อสาธารณะ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการที่ประเทศไทยไม่มีการกำหนดบทบาทของผู้เชี่ยวชาญไว้ในกระบวนการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมจากการปนเปื้อนมลพิษอย่างชัดเจน ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนสารตะกั่วในลำห้วยคลิตี้ในช่วงแรกเป็นไปโดยไม่ได้อยู่บนฐานงานวิจัยที่น่าเชื่อถือ โดยผู้เชี่ยวชาญเพิ่งเข้ามามีบทบาทหลังจากที่หน่วยงานรัฐทราบปัญหาแล้วว่า 15 ปี รวมทั้งในขั้นตอนการติดตามตรวจสอบการดำเนินการตามแผนฟื้นฟูก็ไม่มีกลไกที่เอื้อต่อการตรวจสอบโดยชุมชน อันนำมาสู่ปัญหาความน่าเชื่อถือของการดำเนินการตามแผนฟื้นฟู ทำให้ประชาชนต้องรับภาระในการเก็บข้อมูลเพื่อติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งแตกต่างอย่างมากกับกรณีเหมืองแร่พอลลี่

รัฐบัญญัติว่าด้วยการจัดการสิ่งแวดล้อมไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับบทบาทของผู้เชี่ยวชาญไว้ในกระบวนการฟื้นฟูโดยตรง แต่กฎหมายให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยโดยให้อำนาจผู้อำนวยการสั่งให้ผู้ก่อมลพิษศึกษาในประเด็นต่างๆ ที่จำเป็นในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมไว้ โดยในกรณี

ดำเนิน โครงการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้จากการปนเปื้อนสารตะกั่ว จังหวัดกาญจนบุรี, 21 ธันวาคม 2561.

⁸⁰ การจัดหาอุปกรณ์และติดตั้งเกิดขึ้นโดยการระดมทุนของชุมชนและภาคประชาสังคมและได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการที่เป็นกรรมการไตรภาคี โดยไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ, ผู้จัดการออนไลน์, “เปิดรับบริจาคฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้”, วันที่ 16 มีนาคม 2563, เข้าถึงเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2564,

<https://mgronline.com/science/detail/9630000026437>.

เหมืองพอลลี่ผู้อำนวยการออกคำสั่งระงับถึงบทบาทของผู้เชี่ยวชาญไว้หลายส่วน เช่น กำหนดให้เหมืองพอลลี่จัดหาผู้เชี่ยวชาญเข้ามากำกับควบคุมการแก้ไขพื้นที่ตั้งแต่เริ่มต้น จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น จัดทำรายงานการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมอย่างละเอียดซึ่งรวมถึงแผนดำเนินการเพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และเมื่อมีการดำเนินการตามแผนแล้ว ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้จะเป็นผู้รับผิดชอบเขียนรายงานเสนอต่อกระทรวงสิ่งแวดล้อม⁸¹

ตัวอย่างงานศึกษาที่เป็นฐานในการฟื้นฟูที่จัดทำโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโดยละเอียดและแผนปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาบ่อกักเก็บตะกอนแร่⁸² รายงานการวิเคราะห์ความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อม⁸³ รายงานการวิเคราะห์ความเสี่ยงต่อสุขภาพมนุษย์⁸⁴ รายงานแผนฟื้นฟูสภาพแวดล้อมต่อเนื่อง⁸⁵ เป็นต้น กล่าวได้ว่าการดำเนินการต่างๆ ในการแก้ไขพื้นที่สิ่งแวดล้อมเป็นการดำเนินการภายใต้งานศึกษาเหล่านี้และกำกับควบคุมโดยผู้เชี่ยวชาญ

การจัดการปัญหาการปนเปื้อนกรณีเหมืองพอลลี่สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบริติชโคลัมเบียให้ความสำคัญอย่างมากกับการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาด้วยความรู้ความเชี่ยวชาญ เห็นได้จาก

---

⁸¹ ดูรายละเอียดคำสั่งให้พื้นที่สิ่งแวดล้อมได้ที่, Bunce, Pollution Abatement Order.

⁸² ดูรายละเอียดรายงานได้ที่, SNC-LAVALIN INC., *Comprehensive Environmental Impact Assessment and Action Plan Mount Polley Mine Tailings Storage Facility Breach*, August 2014, Accessed on July 21, 2021, https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/environment/air-land-water/spills-and-environmental-emergencies/docs/mt-polley/p-o-r/2014-08-15_mpmc_ceia_and_action_plan.pdf.

⁸³ ดูรายละเอียดรายงานได้ที่, Golder Associates, *Mount Polley Rehabilitation and Remediation Strategy: Ecological Risk Assessment*, December 15, 2017, Accessed on July 21, 2021, <https://www.imperialmetals.com/assets/docs/mt-polley/Ecological-Risk-Assessment.pdf>.

⁸⁴ ดูรายละเอียดรายงานได้ที่, Golder Associates, *Mount Polley Rehabilitation and Remediation Strategy: Human Health Risk Assessment*, May 11, 2017, Accessed on 21 July 2021, https://www.imperialmetals.com/assets/docs/mt-polley/HHRA_11MAY_17.pdf.

⁸⁵ ดูรายละเอียดรายงานได้ที่, Golder Associates, *Report Remediation Plan: Mount Polley Mine Perimeter Embankment Breach*, March 29, 2019, Accessed on July 21, 2021, <https://www.imperialmetals.com/assets/docs/mt-polley/2019-03-golder-remediation-plan.pdf>.

คำสั่งที่ออกตามรัฐบัญญัติว่าด้วยการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยกระทรวงสิ่งแวดล้อมเป็นผู้วางกรอบ และควบคุมตรวจสอบการดำเนินการของผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ อีกชั้นหนึ่ง⁸⁶

แม้ผู้เชี่ยวชาญที่เข้ามามีบทบาทในกรณีเหมืองแร่พอลลี่จะถูกจ้างโดยบริษัทเหมืองแร่พอลลี่ แต่พวกเขาล้วนถูกกำกับด้วยมาตรฐานวิชาชีพและถูกตรวจสอบโดยกระทรวงสิ่งแวดล้อมอีกชั้นหนึ่ง นอกจากนี้หากมีกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญปฏิบัติไม่ได้มาตรฐานวิชาชีพ ผู้เสียหายอาจร้องเรียนต่อองค์กรวิชาชีพให้ทำการตรวจสอบและลงโทษผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ได้อีกทางหนึ่งด้วย⁸⁷ มีข้อสังเกตว่าการที่รัฐบริติชโคลัมเบียให้ความสำคัญอย่างมากกับผู้เชี่ยวชาญอาจมีความสัมพันธ์กับระดับความเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อผู้เชี่ยวชาญโดยทั่วไปซึ่งอยู่ในระดับที่สูง กล่าวคือ คนแคนาดาโดยทั่วไปมีความเชื่อมั่นต่อผู้เชี่ยวชาญในระดับที่สูงกว่ารัฐบาล⁸⁸

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบบทบาทผู้เชี่ยวชาญในกรณีคลิตี้กับกรณีเหมืองพอลลี่ จะเห็นได้ว่ากรณีคลิตี้หน่วยงานรัฐไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญและการศึกษาวิจัย โดยการแก้ไขปัญหามันในช่วงแรกไม่ได้วางอยู่บนฐานงานศึกษาวิจัย การตัดสินใจยุติการฟื้นฟูและเปลี่ยนไปใช้วิธีการให้ธรรมชาติฟื้นฟูตนเองก็ไม่มีฐานงานวิจัยรองรับ บทบาทของผู้เชี่ยวชาญที่เข้ามาช่วงหลังจากที่ศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษาเกิดขึ้นหลังเหตุการณ์ผ่านไปกว่า 15 ปี และการศึกษาที่จำกัดอยู่เฉพาะแนวทางการฟื้นฟู แต่ไม่ได้คำนึงถึงมิติอื่นๆ ที่หลากหลายเช่นงานศึกษาในกรณีเหมืองแร่พอลลี่ นอกจากนี้การฟื้นฟูยังถูกตั้งคำถามจากชุมชนและผู้เชี่ยวชาญบางส่วนถึงความถูกต้องและผลกระทบที่เกิดขึ้น ตรงกันข้ามกรณีเหมืองแร่พอลลี่ให้ความสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญและการศึกษาวิจัยอย่างรอบด้านหลากหลายมิติตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการฟื้นฟู การดำเนินการต่างๆ ตั้งอยู่บน

---

⁸⁶ ดูตัวอย่างการควบคุมตรวจสอบการดำเนินการของบริษัทเหมืองแร่และผู้เชี่ยวชาญของกระทรวงสิ่งแวดล้อมได้ที่, British Columbia, Mount Polley Mine Tailing Breach: Environmental Mitigation and Remediation Progress Report: End of Phase I.

⁸⁷ ดูตัวอย่างการร้องเรียนและตรวจสอบการปฏิบัติไม่เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพได้ที่, College of Applied Biology Professional Accountability, “Discipline Digest”, under “Complaints & Discipline”, Accessed on July 21, 2021, <https://www.cab-bc.org/discipline-digest>.

⁸⁸ George Gaskell et al, “Social Values and the Governance of Science” (2005), Science, 1908–1909, December 23, 2005, Accessed July 21, 2021, <https://science.sciencemag.org/content/310/5756/1908>.

ฐานข้อมูลทางวิชาการที่มีน้ำหนัก มีทิศทางที่ชัดเจน นำไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ภายในระยะเวลาที่สมเหตุสมผลในที่สุด

4. สรุป

กรณีคลิตี้ที่ชุมชนกะเหรี่ยงสามารถผลักดันให้กรมควบคุมมลพิษและบริษัทผู้ก่อมลพิษต้องเข้ามารับผิดชอบต่อคดีใช้ค่าเสียหายและเริ่มฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้นหลังจากต่อสู้มากกว่า 20 ปี ถือเป็นชัยชนะของชุมชนอย่างไม่มีข้อสงสัย อย่างไรก็ตามมากกว่าชัยชนะเฉพาะคดี กรณีคลิตี้ยังสะท้อนให้เห็นความล้มเหลวของการจัดการปัญหาการปนเปื้อนมลพิษและการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมของประเทศไทยที่เป็นไปอย่างไม่มีระบบ กินเวลายาวนานและใช้เงินภาษีประชาชนไปจำนวนมาก

ความไร้ประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาในกรณีคลิตี้เห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับการจัดการปัญหาการปนเปื้อนมลพิษที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในกรณีเหมืองพอลิตี้ที่สามารถจัดการปัญหาได้อย่างเป็นระบบ มีทิศทาง ภายในระยะเวลาที่สมเหตุสมผล ทั้งยังเป็นการดำเนินด้วยงบประมาณของบริษัทผู้ก่อมลพิษทั้งหมด

ผลลัพธ์ที่แตกต่างกันอย่างมากมายนี้ไม่ใช่เรื่องบังเอิญแต่เกิดจากปัจจัยสำคัญอย่างน้อยสามประการ คือ การออกแบบกฎหมายที่ต่างกัน การมีอยู่ของหน่วยงานที่มีพันธกิจและอำนาจหน้าที่หลักในการจัดการกับปัญหาการปนเปื้อนมลพิษและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน และการให้ความสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญและการศึกษาวิจัยที่ใช้เป็นฐานในการจัดการกับปัญหาที่แตกต่างกัน โดยปัจจัยทั้งสามประการนี้ล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน กล่าวคือ การมีกฎหมายที่ออกแบบมาเพื่อจัดการปัญหาโดยเฉพาะให้ทิศทางและกรอบในการดำเนินการที่ชัดเจนแก่ผู้เกี่ยวข้อง การมีหน่วยงานที่มีพันธกิจและอำนาจหน้าที่หลักในการจัดการปัญหาการปนเปื้อนมลพิษและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมทำให้มีผู้รับผิดชอบอำนาจการแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและถูกต้องทั้งกระบวนการ และการให้ความสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญและการศึกษาวิจัยทำให้การแก้ไขปัญหาตั้งอยู่บนฐานข้อมูลวิชาการ มีทิศทางที่ชัดเจน ทำให้การแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ

นัทมน คงเจริญและคณะได้ริเริ่มเสนอกรอบเพื่อพิจารณาในการออกแบบกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่น่าพิจารณาหลายประการ เช่น ที่มาของงบประมาณ กระบวนการทาง

ศาล การตรวจสอบการมีส่วนร่วม และระบบเผ่าระวัง⁸⁹ บทความนี้สนับสนุนข้อเสนอของนักทมน และคณะโดยเฉพาะในส่วนที่ชี้ว่าการจัดโครงสร้างหน่วยงานที่เกี่ยวกับการจัดการมลพิษในปัจจุบัน มีความทับซ้อน กระจัดกระจาย ไม่เป็นเอกภาพ ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเกิดขึ้นเป็น ครั้งคราวไม่เป็นระบบ⁹⁰ โดยบทความนี้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการออกแบบกฎหมายที่เป็นระบบ การมีองค์กรที่มีความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเป็นการเฉพาะ และการให้ความสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญ ผู้เขียนเสนอว่าแทนที่จะรอให้มีการจัดการปัญหาที่ไม่มี ประสิทธิภาพเช่นกรณีคลิตี้เกิดขึ้นอีก ประเทศไทยควรสร้างระบบการจัดการปัญหาการปนเปื้อน มลพิษและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมขึ้นมา ซึ่งอย่างน้อยที่สุดต้องมีการตรากฎหมายกำหนดกระบวนการ และขั้นตอนที่หน่วยงานรัฐต้องดำเนินการเมื่อเกิดสถานการณ์การปนเปื้อนมลพิษขึ้น มีการจัดตั้ง หรือมอบหมายภารกิจ อำนาจและหน้าที่ให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งรับผิดชอบการแก้ไขปัญหา การปนเปื้อนมลพิษและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมไว้อย่างชัดเจนและกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญมีบทบาทใน กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ โดยข้อเสนอนี้เป็นข้อเสนอเบื้องต้น เพื่อให้สังคมร่วมกันขบคิด แลกเปลี่ยน และร่วมกันสร้างระบบกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมี ชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีของพวกเราทุกคนต่อไป ให้กรณีคลิตี้เป็นบทเรียนราคาแพงที่สังคมไทย ต้องไม่เดินซ้ำรอย

---

⁸⁹ นักทมน คงเจริญ และคณะ, รายงานการวิจัยเรื่อง กลไกทางกฎหมายในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและการชดใช้ เยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย, 2560, เข้าถึงเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2564, <https://enlawfoundation.org/wp-content/uploads/2021/07/Research-LegalMechanisms-Envicleanup-Nuthamon.pdf?fbclid=IwAR0d8TAC1ZGNvQ5LFVLHbcuU8kP4lCv08bOzCBv1HFyh0abyVuPscgGJZs>, 153-154.

⁹⁰ Ibid, 79.

References

- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. รายงานฉบับโครงการกำหนดแนวทางการฟื้นฟู ลำห้วยคลิตี้จากการปนเปื้อนสารตะกั่วระยะที่หนึ่ง. ตุลาคม 2557.
- กรมควบคุมมลพิษ. ลำดับเหตุการณ์การฟื้นฟูกรณีการปนเปื้อนสารตะกั่วในห้วยคลิตี้. เอกสารท้ายคำอุทธรณ์ของกรมควบคุมมลพิษ หมายเลข 3. ในคดีหมายเลขแดงที่ อ. 743/2555. ศาลปกครองสูงสุด.
- กรมควบคุมมลพิษ. รายงานการประชุมหารือ แนวทางการฟื้นฟูห้วยคลิตี้ด้วยวิธีธรรมชาติ 21 พ.ค. 2551. เอกสารท้ายคำอุทธรณ์ของกรมควบคุมมลพิษ หมายเลข 1. ใน คดีหมายเลขแดงที่ อ. 743/2555, ศาลปกครองสูงสุด.
- กรมควบคุมมลพิษ. คำสั่งกรมควบคุมมลพิษที่ 445/2561 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการไตรภาคี เพื่อติดตามการดำเนิน โครงการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้จากการปนเปื้อนสารตะกั่ว จังหวัดกาญจนบุรี. 21 ธันวาคม 2561.
- กรมควบคุมมลพิษ. “คพ. ฟื้นฟูคลิตี้ระยะแรกแล้วเสร็จ กำหนดแผนการฟื้นฟูระยะที่สองอย่างต่อเนื่อง”. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2564.
https://www.pcd.go.th/pcd_news/12311/.
- เกื้อเมธา ฤกษ์พรพิพัฒน์. คลิตี้ สายน้ำ ชุมชน และพิษตะกั่ว. (กลุ่มศึกษาและรณรงค์มลภาวะอุตสาหกรรม: นนทบุรี, 2550).
- คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. รายงานการประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 3/2559 วันจันทร์ที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2559. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2564.
<http://neb.onep.go.th/wp-content/uploads/mati-3-59.pdf>.
- คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนสารตะกั่วในลำห้วยคลิตี้. คำสั่งคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนสารตะกั่วในลำห้วยคลิตี้ที่ 1/2558 เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานวิชาการเพื่อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูห้วยคลิตี้, 26 มีนาคม 2558. ในเอกสารประกอบคำชี้แจงกรมควบคุมมลพิษถึงผู้อำนวยการสำนักคตปครอง วันที่ 13 ก.ค. 2563, หมายเลข 9.
- คณะทำงานทางวิชาการเพื่อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้. รายงานการประชุมคณะทำงานทางวิชาการ เพื่อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูห้วยคลิตี้ ครั้งที่ 2 / 2558. ในเอกสารประกอบคำชี้แจง กรมควบคุมมลพิษถึงผู้อำนวยการสำนักคตปครองวันที่ 13 ก.ค. 2563. หมายเลข 12.

- จีระวรรณ บรรเทาทุกข์. การรับมือกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพในมิติหญิง-ชาย: ศึกษากรณีหมู่บ้านกะเหรี่ยงคลิตี้ล่างจังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: 2547.
- ณิชา เวชพานิช. “สายน้ำยังติดเชื้อ คพ.อัดฉีดงบเพิ่ม 200 ล้าน ต่อเวลาฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้”. วันที่ 19 มิถุนายน 2563. สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม GreenNews. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2564. <https://greennews.agency/?p=21260>.
- ดร.ณิ ไพศาลพานิชย์กุล. บรรณาธิการ. นิติธรรมชาติ เล่ม 2. โครงการนิติธรรมสิ่งแวดล้อม: กรุงเทพฯ, 2551.
- ทรัพยากรธรณีประจำท้องที่ที่ 15 (จังหวัดกาญจนบุรี). หนังสือทรัพยากรธรณีประจำท้องที่ที่ 15 (จังหวัดกาญจนบุรี)/754. วันที่ 23 เมษายน 2541. เรื่องให้บริษัทตะกั่วคอนเซนเตรทส์ฯ หยุดประกอบกิจการตั้งแต่.
- นัทมน คงเจริญ และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่อง กลไกทางกฎหมายในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและการชดเชยเยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย. 2560. เข้าถึงเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2654, <https://enlawfoundation.org/wp-content/uploads/2021/07/Research-LegalMechanisms-EnviCleanup-Nuthamon.pdf?fbclid=IwAR0d8TAC1ZGNvQ5LFVlHbcuU8kP4lCv08bOzCBv1HFyh0abyvWuPscgGJZs>.
- ผู้จัดการออนไลน์. “เปิดรับบริจาคฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้”. วันที่ 16 มีนาคม 2563, เข้าถึงเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2564. <https://mgronline.com/science/detail/9630000026437>.
- รุ่งโรจน์ สมบุญเก่า. “นักวิจัย-ชาวบ้าน ร้อง กรมควบคุมมลพิษ ระบุฟื้นฟูห้วยคลิตี้ เฟล 2 พบ พื้นฟูรอบแรกจบ ค่าตะกั่วยังปนเปื้อนสูง”. วันที่ 4 มีนาคม 2564. The Active. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2564. <https://theactive.net/news/20210304/>.
- BBC NEWS ไทย. “คลิตี้: เรื่องเก่าที่สร้างประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของคดีสิ่งแวดล้อมชุมชน”. วันที่ 11 กันยายน 2560. BBC NEWS ไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2564. <https://www.bbc.com/thai/thailand-41225292>.
- Amnesty International. “A Breach of Human Rights: The Human Rights Impacts of The Mount Polley Mine Disaster”. British Columbia Canada, May 2017. Accessed on July 20, 2021. https://www.amnesty.ca/sites/default/files/FINAL_May%202024_Mount%20Polley%20briefing.pdf

- Boyd, David R.. *The environmental rights revolution: a global study of constitutions, human rights, and the environment*. Law and society series, Vancouver, BC: UBC Press, 2012.
- British Columbia Ministry of Environment & Climate Change Strategy. *Quesnel Lake Watershed Database Construction and Assessment*. 2019. Accessed on July 20, 2021. [environmental-emergencies/docs/mt-polley/sample-monitor/quesnel_lake_watershed_database_and_assessment_report.pdf](https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/environment/air-land-water/spills-and-environmental-emergencies/docs/mt-polley/sample-monitor/quesnel_lake_watershed_database_and_assessment_report.pdf).
- British Columbia. *Mount Polley Mine Tailing Breach: Environmental Mitigation and Remediation Progress Report: End of Phase I*. July 2015, Accessed on July 21, 2021. https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/environment/air-land-water/spills-and-environmental-emergencies/docs/mt-polley/p-o-r/2015-07-29_moe_progress_report_phase_i.pdf.
- Bunce, Hubert. *Pollution Abatement Order*, August 5, 2014. Accessed on July 20, 2021. https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/environment/air-land-water/spills-and-environmental-emergencies/docs/mt-polley/p-o-r/2014-08-05_pollution_abatement_order.pdf.
- CBC News. “5 billion litres of mine tailings spill into B.C. creek, August 4, 2014. Accessed on July 20, 2021. <https://www.cbc.ca/news/canada/british-columbia/mount-polley-mine-tailings-pond-breach-called-environmental-disaster-1.2727171>.
- College of Applied Biology Professional Accountability. “*Complaints & Discipline*”. Accessed on July 21, 2021. <https://www.cab-bc.org/discipline-digest>.
- Epps, Deborah. “*Polley Lake Water Quality for samples collected September 15, 2014 to August 25, 2016 compared to Drinking Water and Aquatic Life Guidelines*”. November 21, 2016. Accessed July 20, 2021. https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/environment/air-land-water/spills-and-environmental-emergencies/docs/mt-polley/sample-monitor/2016-11-21_final_pl_memo.pdf.

- Epps, Deborah. “*Quesnel River Water Quality for samples collected August 4, 2014 to August 4, 2016 compared to Drinking Water and Aquatic Life Guidelines*”. October 19, 2016. Accessed on July 20, 2021.
https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/environment/air-land-water/spills-and-environmental-emergencies/docs/mt-polley/sample-monitor/2016-10-19_memo_quesnelriver.pdf.
- Fraleigh, Conor. “*Report Number: 048281*”. April 3, 2017. Accessed on July 20, 2021.
https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/environment/air-land-water/spills-and-environmental-emergencies/docs/mt-polley/compliance/2017-04-03_pao_107461_ir_048281.pdf.
- Golder Associates Ltd.. *Report Remediation Plan: Mount Polley Mine Perimeter Embankment Breach*. March 29 2019. Accessed on July 20, 2021.
<https://www.imperialmetals.com/assets/docs/mt-polley/2019-03-golder-remediation-plan.pdf>.
- Golder Associates. *Mount Polley Rehabilitation and Remediation Strategy: Ecological Risk Assessment*. December 15, 2017. Accessed on July 21, 2021.
<https://www.imperialmetals.com/assets/docs/mt-polley/Ecological-Risk-Assessment.pdf>.
- Golder Associates. *Mount Polley Rehabilitation and Remediation Strategy: Human Health Risk Assessment*. May 11, 2017. Accessed on 21 July 2021.
https://www.imperialmetals.com/assets/docs/mt-polley/HHRA_11MAY_17.pdf.
- Golder Associates. *Report Remediation Plan: Mount Polley Mine Perimeter Embankment Breach*. March 29, 2019. Accessed on July 21, 2021.
<https://www.imperialmetals.com/assets/docs/mt-polley/2019-03-golder-remediation-plan.pdf>.
- George Gaskell et al. “*Social Values and the Governance of Science*” (2005), *Science*,1908–1909. December 23, 2005. Accessed July 21, 2021.
<https://science.sciencemag.org/content/310/5756/1908>.

- Human Rights Watch. *"Toxic Water, Tainted Justice: Thailand's Delays in Cleaning Up Klity Creek"*. Accessed on July 20, 2021.
http://features.hrw.org/features/HRW_2014_reports/Toxic_Water_Tainted_Justice/index.html.
- Hill, Douglas. *File: 107461, September 12, 2019*. Accessed on July 20, 2021.
<https://www.imperialmetals.com/assets/docs/mt-polley/2019-09-12-pao.pdf>.
- Horgan, John. *Mandate Letter to Honourable George Heyman*. November 26, 2020.
Accessed on July 21, 2021.
https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/government/ministries-organizations/premier-cabinet-mlas/minister-letter/heyman_mandate_2020.pdf.
- Imperial Metals. *"Remediation Q&A": What has the company done to clean up the tailing spill?*. Accessed on July 20, 2021. <https://www.imperialmetals.com/our-operations/mount-polley-mine/remediation-q-and-a>.
- Independent Expert Engineering Investigation and Review Panel. *Report on Mount Polley Tailings Storage Facility Breach. January 30, 2015*. Accessed on July 20, 2021.
<https://www.mountpolleyreviewpanel.ca/sites/default/files/report/ReportonMountPolleyTailingsStorageFacilityBreach.pdf>.
- Marshall, Judith. *Tailings dam spills at Mount Polley & Mariana*. Accessed on July 20, 2021.
https://www.policyalternatives.ca/sites/default/files/uploads/publications/BC%20Office/2018/08/CCPA-BC_TailingsDamSpills.pdf
- May, James R., & Daly, Erin. *Global environmental constitutionalism*. New York, NY: Cambridge University Press. 2016.
- Ministry of Environment and Climate Change Strategy. Accessed on July 21, 2021.
<https://www2.gov.bc.ca/gov/content/governments/organizational-structure/ministries-organizations/ministries/environment-climate-change>.

Ministry of Environment and Climate Change Strategy. “*Mount Polley Mine Tailings Dam Breach: Key Information*”. Accessed on July 21, 2021.

<https://www2.gov.bc.ca/gov/content/environment/air-land-water/spills-environmental-emergencies/spill-incidents/past-spill-incidents/mt-polley/mount-polley-key-information>.

SNC-LAVALIN INC.. *Comprehensive Environmental Impact Assessment and Action Plan Mount Polley Mine Tailings Storage Facility Breach*. August 2014. Accessed on July 21, 2021. https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/environment/air-land-water/spills-and-environmental-emergencies/docs/mt-polley/p-o-r/2014-08-15_mpmc_ceia_and_action_plan.pdf.

The Nation, “*Klity Creek case sends strong signal to govt*”. (12 January 2013), Accessed on July 20, 2021. <https://www.nationthailand.com/perspective/30197801>.

The Narwhal. “*News and Information on the Mount Polley Mine Disaster*”. Accessed on July 20, 2021. <https://thenarwhal.ca/topics/mount-polley-mine-disaster/>.